DIPLOMSKI RAD

Tema: **SARADNJA PORODICE I ŠKOLE KAO FAKTOR PREVENCIJE NEUSPEHA UČENIKA**

SADRŽAJ:

I TEORIJSKI PRISTUP PROBLEMU ISTRAŽIVANJA

1. Uvod ……..... 00
2. Teorijske osnove rada ……..... 00
3. Definisanje osnovnih pojmova ……..... 00
4. Kontinuitet i iskazivanje školskog uspeha 00
5. Uzroci školoskog neuspeha ……..... 00
6. Oblici ispoljavanja školskog neuspeha ……..... 00
8. Posledice školskog neuspeha 00
9. Identifikacija neuspešnih učenika i mogućnost prevencije školskog neuspeha ……..... 00
10. Strategija za predupredjivanj školskog neuspeha
11. Potreba za saradnjom porodice i škole kao faktor prevencije neuspeha…….. 00
12. Značaj saradnje porodice i škole kao faktor prevencije neuspeha učenika …... 00
13. Planiranje saradnje porodice i škole……. 00
14. Osnovni oblici saradnje porodice i škole……. 00
15. Ostali oblici saradnje porodice i škole……. 00
16. Principi saradnje porodice i škole…… 00
17. Uslovi za uspešnu saradnju porodice i škole kao faktor prevencije neuspeha učenika……... 00

II METODOLOŠKI PRISTUP PROBLEMU ISTRAŽIVANJA

1. Predmet istraživanja…….. 00
2. Problem istraživanja……. 00
3. Ciljevi i zadaci istraživanja…….. 00
4. Hipoteze istraživanja…… 00
5. Varijable istraživanja…… 00
6. Metode, tehnike i instrumenti istraživanja…… 00
7. Uzorak istraživanja…… . 00
8. Obrada podataka…….. 00

III REZULTATI ISTRAŽIVANJA…….. 00

IV ZAKLJUČNA RAZMATRANJA ……. 00

V LITERATURA…… 00

VI PRILOG

I TEORIJSKI PRISTUP PROBLEMU ISTRAŽIVANJA

UVOD

Porodica i njena delatnost (porodično vaspitanje), neophodan su uslov razvoja dece. Uzimajući u obzir savremene uslove življenja koje karakterišu: brz razvoj i napredak nauke, tehnologije, proizvodnje, ubrzan tempo života i rada, uloga porodice u vaspitanju dece postaje sve važnija.
Neophodno je da porodica u stopu prati zahteve koje pred nju stavlja društvo i da u isto vreme omogući detetu normalnu socioemocionalnu stabilnost i nesmetan razvoj i napredovanje u svakom pogledu.

U vaspitno-obrazovnom radu neophodna je saradnja porodice i škole. To je jedan od uslova za ispoljavanje pozitivnih efekata vaspitno-obrazovnog procesa.
Realizacija vaspitno-obrazovnog rada, pored konstantne saradnje, podrazumeva i :
*samu zainteresovanost roditelja za neki od oblika saradnje. Od toga zavisi i sam ishod saradnje izmedju porodice i škole.
*potreba da se povećaju i usavrše znanja roditelja o samom procesu razvoja dece, o tome kako deca uče i šta svaki roditelj očekuje od deteta. Naravno, očekivanja nisu ista i svaki roditelj za svoje dete želi najbolje i trudi se da mu to i pruži, a sve to u skladu sa svojim mogućnostima, a i mogućnostima samog deteta.

Svaka porodica je jedinstvena celina, a samim ti razlikuje se od drugih porodica. Medjutim u pogledu vaspitno-obrazovnog rada, većina njih je saglasna i želi što bolje vaspitanje i obrazovanje za svoje dete i to isto očekuje od vaspitno-obrazovne ustanove.
Ali i pored svega navedenog, medju učenicima postoje razlike u domenu školskog postignuća. Postoje učenici koji pokazuju neuspeh u pojedinim nastavnim oblastima.
Prilikom istraživanja problema neuspeha polazi se od IQ razvoja, s obzirom da se domen školskog postignuća odredjuje na osnovu IQ potencijala.
Ali ne uzima se u obzir samo IQ razvoj učenika, pažnja se usmerava i na porodicu, kao i na mogućnosti, potrebe i interesovanja učenika.

S obzirom na neprocenljiv značaj saradnje izmedju porodice i škole, pokušaćemo da na osnovu teorijskog i praktičnog razmatranja ovog izuzetno

značajnog stanovišta, dodjemo do zaključka o mogućnostima i teškoćama koje prate saradnju porodice i škole.
Prelazak sa razredne na predmetnu nastavu je domen u obrazovanju koji dotiče i učenike i roditelje. Ucenici se susreću sa više osoba, tj. nastavnika, za razliku od razredne nastave(u kojoj dominira učitelj/ica), a od roditelja se očekuje da proširuju i produbljuju saradnju sa školom.

Strukturu ovog rada čine teorijska i empirijska osnova. Teorijska razrada obuhvata pitanja i probleme saradnje porodice i škole, pitanja koja se odnose na "neuspešne" učenike, postojeće oblike saradnje izmedju porodice i škole, kao i principe koji se odnose na saradnju izmedju porodice i škole.

Empirijsku osnovu rada čini metodološka postavka problema kao i rezultati obavljenog istraživanja o efikasnosti saradnje porodice i škole kao faktora prevencije neuspeha učenika.

II TEORIJSKE OSNOVE RADA

Kao tematsku podlogu za ovaj rad, opredelila sam se za humanističku pedagogiju.
Humanistička pedagogija u pojedincu vidi jedinstvenu i kompletnu ličnost koja može da saznaje, otkriva sopstveni značaj i razvija se. Po ideji humanističke pedagogije svaki čovek ima svrhu i cilj- ČOVEK JE SLOBODNI DELATNIK.
Pristalice humanističke pedagogije ističu postavku: svaki čovek u sebi nosi potencijal za zdrav razvoj i napredak.
Medju zastupnicima ove teorije ističu se: Tomas Mor, Mišel Montenj, Erazmo Roterdamski, Fransoa Rables.

Humanistički orijentisani pedagozi zastupaju ideju o postovanju i uvažavanju ličnosti deteta, vaspitanje slobodnog čoveka kao i slobodan razvoj njegovog duhovnog i telesnog razvoja. Akcenat je na tome da dete treba da se privuče i zainteresuje za rad, a tu funkciju ostvaruju učitelji/nastavnici i nastavni sadrzaji. Nastavni sadržaji treba da su pravilno koncipirani, da mogu da podstiču, zainteresuju, motivišu i aktiviraju učenike.....

Humanistička pedagogija svoje osnove nalazi u pedagogiji egzistencijalizma. Svaki čovek u sebi nosi neki potencijal i predodredjen je da bude slobodan i treba nastojati da se to i ostvari. Dostici slobodu je u osnovi pedagogije egzistencijalizma. Pravac u pedagogiji označen kao humanizam naglašava da u detetu/čoveku treba aktivirati i razviti njegove latentne potencijale i aktivirati ih. Svakom detetu treba omogućiti da se razvije kao kreativna, spontana i slobodna ličnost. Da u životu oslonac pronalazi u samom sebi, ma kakav izbor i selekciju vršio.
Svaki čovek je ličnost za sebe. U skoli dete treba da je u poziciji subjekta, da aktivno učestvuje u vaspitno-obrazovnom procesu i na taj način da maksimalno ispolji svoje potencijale.

Pored navedenih pozitivnih obeležja, pedagogiji humanizma upućena je kritika sa stanovišta slobode u vaspitno-obrazovnom radu. Ova sloboda se ne odnosi na to da učenici mogu da rade sta hoće, već se odnosi na slobodu izražavanja svojih misli i osećanja, a samim tim i želja i potreba. U osnovi je poštovati ličnost svakog učenika i verovati u njegove sposobnosti.

PODSTICATI A NE SPUTAVATI!

Humanistička pedagogija i saradnja porodice i škole stoje u uzajamnom odnosu. Poštovanje i uvažavanje ličnosti deteta je u osnovi humanističke pedagogije, a saradnja porodice i škole se zasniva na poštovanju i uvažavanju ličnosti roditelja, tj. nastavnika.
Izmedju te saradnje nalazi se učenik, kao posrednik izmedju ove dve institucije. Saradnja izmedju porodice i škole treba da je organizovana na pravi način i

sprovedena tako da se postignu unapred postavljeni ciljevi. Kada dete postane učesnik u vaspitno-obrazovnom radu treba započeti saradnju, koja će se svake školske godine proširivati i unapredjivati.

III DEFINISANJE OSNOVNIH POJMOVA

Ključne reči u ovom istraživanju su: porodica, škola, uspeh, neuspeh, saradnja.

1. **Definicija porodice**- Rečnik psihologije:" Porodica je drevna i univerzalna ljudska (biološka, društvena, ekonomska i psihološka) zajednica koju čine,pre svega, odrasli reproduktivno sposobni partneri (otac i majka) i njihovo potomstvo, ali i dalji srodnici koji žive zajedno sa njima". (Trebješanin, Ž., 2000 : 352).

*** Defininicija porodice-** Pedagoški rečnik: "Porodica je osnovni oblik društvene zajednice zasnovan na braku i krvnom srodstvu njenih članova."
(Pedagoški rečnik 2, 1967 : 172).

*** Definicija porodice-** "Porodica je takva grupa za kojom svaki pojedinac oseća potrebu, jer ciljevi koje ona ostvaruje nisu specijalizovani, već ciljevi fundamentalnijeg i opštijeg karaktera, te je ona najuniverzalnija društvena grupa i jedinstvena po tome što je značajna za život svakog pojedinca- za celokupan njegov život."

Porodica ima tri univerzalne karakteristike:
* to je zajednica polova i dece koja iz te veze nastaju

* to je primarna zajednica u kojoj se razvija ličnost deteta i

* zajednica koja obezbedjuje psiho-socijalnu povezanost članova.
(Grandić, R., 2004 : 12-13).

2. **Definicija škole** - Rečnik psihologije: ”Škola - specijalizovana vaspitno-obrazovna ustanova u kojoj nastavnici, na osnovu utvrdjenog programa, planski i sistematski prenose svoja znanja, stavove i umenja na učenike."Škola može biti osnovna, opšteobrazovna,zatim srednja i viša, uglavnom uže specijalizovane, profesionalno usmerene. (Trebješanin, Ž., 2000 : 477).

*** Definicija škole**- Pedagoška enciklopedija: “Škola je institucija čiji je osnovni zadatak da ostvaruje- cilj i zadatke vaspitanja." U tom najširem značenju pojmom škola obuhvaćeni su: predškolske ustanove, osnovne, srednje, više, visoke škole i fakulteti odnosno univerziteti. U užem značenju pod školom se podrazumevaju samo osnovne i srednje škole."

(Pedagoška enciklopedija 2, 1979: 414).

*** Definicija škole**- Pedagoški rečnik:'' Škola je samostalna i samoupravna radna organizacija u kojoj se sprovode zajedničko vaspitanje i obrazovanje omladine ali i odraslih po utvrdjenom planu i programu."
(Pedagoški rečnik 2, 1967: 601).

3. **Uspeh u nastavi** - Pedagoška enciklopedija:" Iskazivanje ostvarenih materijalnih (informativnih, spoznajnih, kognitivnih), funkcionalnih (formativnih,psihomotornih, operativnih) i vaspitnih zadataka tj. kvaliteta i kvantiteta stečenog znanja." Uspeh u nastavi iskazuje se numerički (od 1-5 u osnovnim i srednjim školama i od 5-10 na višim školama i na fakultetima), kao i slovno (A,B,C) i opisno ocenjivanje (uže i šire). (Pedagoška enciklopedija, 1979: 483).

*** Uspeh u nastavi**-Pedagoški rečnik: "Uspeh u nastavi je postignuće koje odgovara nivou aspiracije nekog lica ili ga čak prevazilazi. Doživljavanje uspeha doprinosi još većem zalaganju i stvara povoljan stav prema daljem učenju.
Nasuprot tome, često doživljavanje neuspeha dovodi do obeshrabrenosti i frustracije, umanjuje zainteresovanost, stvara ravnodušnost, pa čak i otpor prema daljem radu."
(Pedagoški rečnik 2, 1967: 496).
Nikoleta Milošević, pod terminom školski uspeh podrazumeva sledeće termine: 1. realizacija unapred postavljenog cilja, 2. subjektivno osećanje koje prati ishod odredjene aktivnosti, tj. samoevaluacija odredjene aktivnosti, 3. postignuće koje je u skladu sa nivoom očekivanja pojedinca, ili ga prevazilazi, 4. stepen usvojenosti znanja, veština, navika, psihofizičke sposobnosti, odnosno razvoj ličnosti u celini.Tokom svog istraživanja, iznela je zapažanje da uspeh učenika u školi zavisi od nivao IQ. Pored nivoa IQ, uspeh u školi zavisi i od: 1. osobina ličnosti, 2. motivacije, 3. očekivanja roditelja od deteta po pitanju uspeha u školi. (Milošević-N., 2004: 21-68)

4**. Školski neuspeh** - Pedagoška enciklopedija: "Postignuće učenika pojedinaca ili učeničkih grupa (razreda, cele škole, ili više škola na nekom području), koje ne zadovoljava unapred prihvaćene kriterijume uspešnosti u vaspitno-obrazovnom radu škole. "Ti kriterijumi proizilaze iz vaspitno-obrazovnog programa. (Pedagoška enciklopedija, 1979 : 115).
Sovjetski teoretičari - neuspeh u školi posmatraju kao propust u formiranju dečje psihičke delatnosti. Ne može se saznati kada je propust nastao, ali se moze otkriti o kakvoj vrsti propusta je reč.
Po Okonju - neuspeh u školi nastaje kao posledica narušavanja odnosa izmedju učenika, nastavnika i spoljašnjih uslova. Dolazi do neuskladjenosti sa zahtevima koji se stavljaju pred učenika i njegovih mogućnosti.

Učenici koji nisu uspešni u školskim aktivnostima, uspeh pokazuju u vanškolskim aktivnostima. (prema-Knežević-Florić, O., 2007 : 136-140).

5. **Odredjivanju pojma saradnje porodice i škole** pristupili su neki od autora. Tako je Nikola Potkonjak u razmatranju odnosa izmedju škole i društvene sredine, odredio medjusobnu povezanost sledećih termina: odnos, veza, saradnja, integracija.

Odnos saradnje s obziroma na temu rada:
*navedeni pojmovi: odnos, veza, saradnja, integracija, stoje u uzajamnom odnosu. Autor smatra da ih treba upotrebljavati sa odredjenih stanovišta, tj. da se zna kada se govori o odnosu, kada će iz odnosa nastati veza, a iz veze saradnja i integracija.
Odnos-čine ga minimum dva a po potrebi više sistema, koji mogu biti jedan u drugom ili jedan pored drugog. Veza se javlja kada ti sistemi počnu da funkcionišu, ako mogu da deluju jedan na drugi. Kada je u pitanju saradnja porodice i škole kao faktor prevencije neuspeha , želi se postići permanentno aktivan odnos ta dva sistema.
Taj odnos se zasniva na uzajamnoj osnovi, ali isto tako i neki drugi faktori dobijaju značajno mesto u toj saradnji. Medju njima se ističe i društvena sredina koja utiče na školu i obrnuto. (Potkonjak, N., 1986).

Saradnja porodice i škole dovodi roditelje u situaciju koja ih aktivira na polju interesovanja za pedagošku delatnost, pruža im uvid u rad škole, kao i rezultate vaspitno-obrazovnog rada. "Jer nerazdvojno povezano sa sistematičnošću jeste još jedna suštinska karakteristika- organizovanost vaspitanja." (Orlović-Potkonjak, M., 1973: 32-33).

Za uspešnu saradnju porodice i škole -neophodno je postojanje empatije, socijalne percepcije, emocionalnih stavova (simpatije i antipatije), uzajamnog poverenja, odsustva konflikata izmedju roditelja i nastavnika. Sve ovo je neophodno da bi se saradnja uspešno odvijala i stvorili se pogodni uslovi za razvoj ličnosti deteta i postizanje uspeha.
Od roditelja se očekuje da su zainteresovani za saradnju sa školom, da poštuju ličnost nastavnika, a prvenstveno da poštuju sebe i svoje dete. Škola kao vaspitno-obrazovna ustanova treba da omogući upoznavanje roditelja sa vaspitno-obrazovnim ciljevima i zadacima, sa njenim karakteristikama i načinima realizacije. Pri tom škola treba da poštuje svakog roditelja kao ličnost koja je pristupila toj saradnji. (Bratanić, M., 1990: 25-28).

Milan Savić- " Kako da vam dete postane uspešan djak":

* polaskom deteta u školu roditeljsko mišljenje nije više jedino merodavno

*od deteta ne treba tražiti nemoguće

*roditelji treba redovno da kontaktiraju sa školom

* detetu treba omogućiti da doživljava uspehe
(Savić, M., 1990: 124-147)

Može se zaključiti da uspeh učenika zavisi od brojnih osobina ličnosti. Učenici koji stalno postižu dobar uspeh u nastavi (skroz odličan, odličan, vrlo dobar), poseduju sledeće osobine ličnosti kao i sposobnosti: 1. kristalizovana IQ, 2. zrelost 3. savesnost 4. emocionalna stabilnost 5. poverenje u sebe i svoje sposobnosti 6. motivaciju za rad i postignuće.

Nasuprot njima, postoje učenici koji u savladjivanju nastavnog gradiva pokazuju neuspeh. Takvi učenici su najčešće: 1. sa manje razvijenom motivacijom za rad i postignuće, 2. nemaju poverenja u sebe i svoje sposobnosti, 3. emocionalno su nestabilni, 4. nemaju razvijeno interesovanje za istraživanje i otkrića. (Djurić-Krkljuš, 1989: 10-11).

KONTINUITET ŠKOLSKOG USPEHA ISKAZIVANJE ŠKOLSKOG USPEHA

Pojam uspeha star je koliko i društvo i kao filozofska kategorija vrlo je promenljiva. Zbog toga je i podela na uspešne ili neuspešne učenike zavisna od sastava vrednosti koje su zastupljene u odredjenom društvu.

Ne postojiprecizna definicija za školski uspeh tj. neuspeh, a uzrok tome je nepreciznost u formulisanju nastavnog programa i u utvrdjivanju nekih elemenata u zadacima nastave.

Još uvek ne postoje pouzdane metode i postupci pomocu kojih bi mogao da se identifikuje školski uspeh tj. školski neuspeh.

Kontinuitet školskog uspeha odredjuje se kao relativna stabilnost školskih ocena koje učenik postiže tokom svog školovanja.

Za učenike koji konstantno postižu dobar uspeh smatra se da imaju kontinuiran školski uspeh, a ako u toku školovanja dolazi do promene uspeha, to je onda diskontinuiran uspeh.

Osobine ličnosti koje su najznačajnije za postizanje uspeha:

* kristalizovana inteligencija

* veoma snažan super ego

* savesnost

* nepokolebljivost

* ozbiljnost

Zajedno sa razvijem škole i sa njenim napretkom, kao i sa promenama koje su se dešavale teklo je i proveravanje i ocenjivanje učenika. U početku su se proveravale

veštine i sposobnosti u zavisnosti od toga šta je odredjeno društvo uzimalo kao primarno i čemu je davana prednost. U nekim društvima proveravanje i ocenjivanje je imalo pretežno selektivni karakter. Dalje, sa razvojem društva i škole, razvijalo se i proveravanje i ocenjivanje, sve do pojave usmenog i pismenog proveravanja znanja. Faktore koji utiču na ocenjivanje i na uspeh učenika, Furlan deli u dve grupe:

1**. Faktori koji zavise od ocenjivača**

* individualno shvatanje važnosti pojedinih delova gradje

* ocenjivački stav nastavnika

* momentalno raspoloženje nastavnika

* znanje ili neznanje prethodnih ispitanika

* lične osobine nastavnika

* njegovo vlastito znanje i uslovi pod kojima ga je stekao

* uverenja i vrednosti nastavnika

2**. Subjektivni faktori koji zavise od ispitanika**:

* govorna razvijenost učenika

* prethodni uspeh učenika "renome"

* momentalno stanje učenika: zdravstveno, emocionalno.....

* pol učenika

* izgled učenika

* faktor slučaja je takodje važan u ocenjivanju

Andrilović i Čudina faktore uspeha dele na:

1. sistematske: njihov uticaj je konstantan i očigledan, oni su lakše uočljivi, ali ne mogu lako da se eliminišu.

2. nesistematske: oni proizilaze iz ličnosti učenika, ličnosti nastavnika, nastavnog gradiva, ispitne situacije.

Da bi ocena imala odredjenu pedagošku vrednost po **Dundjeroviću** ona mora biti zasnovana na sledećim kriterijumima:

* svestranost

* sistematičnost

* objektivnost

* javnost

* individualnost

* racionalnost

Najbolje je da se prilikom ocenjivanja uvaži vrednosno-informativna uloga ocene koja je od posebnog značaja za učenike zbog kontrole koju imaju nad svojim radom.

A kao rezultat svega XX vek donosi novinu: evaluaciju koja u svom najširem značenju obuhvata odredjivanje vrednosti, a evaluirati znači ceniti, ocenjivati.
Evaluacija u vaspitanju i obrazovanju je opisivanje nečega i procenjivanje stupnja prihvatljivosti ili adekvatnosti onoga sto je opisano. Može biti sumativna i formativna.
Sumativna: obavlja se nakon dužeg razdoblja nastave i učenja i ne omogućava da se na vreme izvrši korekcija propusta u nastavi.
Formativna evaluacija ima za cilj da se utvrdi stupanj do kojeg su se odredjeni zadaci nastave realizovali.

UZROCI ŠKOLSKOG NEUSPEHA

Pod pojmom školski neuspeh podrazumeva se da nije ispunjen minimum zahteva u nastavnom procesu tokom odredjenog vremenskog perioda.

Da bi smo mogli rešiti problem školskog neuspeha, neophodno je otkriti uzroke koji su do njega doveli. Uzroci školskog neuspeha se konstatuju odgovarajućom analizom vaspitno- obrazovnog rada i mogu se svrstati u sledeće kategorije:

* društveno-ekonomski faktori

* porodični uslovi kao faktori

* vaspitno-obrazovni uticaj u okviru škole

* subjektivni faktori učenika (osobine ličnosti, sposobnosti, mogućnosti, interesovanja.....)

* **Društveno-ekonomski faktori:**

Svako društvo treba da obezbedi uslove za školovanje svih i jednaka prava za sve njegove članove. Društveno ekonomski faktori su različito zastupljeni i različito se ostvaruju. S jedne strane nalaze se zemlje koje akcenat stavljaju na obrazovni nivo i trude se da svima omoguće uslove za školovanje i napredak. A sa druge strane nalaze se zemlje koje akcenat stavljaju na obrazovanje pojedinca, obično iz materijalno situiranih porodica.

* **Porodični uslovi kao uzrok:**

Porodica i porodična klima su od neprocenjivog značaja za uspeh učenika. Razvoj ličnosti deteta, njegova interesovanja, postignuća,uspeh ili neuspeh proizilaze iz porodice i porodičnih uslova. Na uspeh učenika utiče i obrazovni status roditelja. Učenici teže da se identifikuju sa svojim roditeljima u većini delatnosti pa i u obrazovnom postignuću.

Učenici koji postižu visoke rezultate u usvajanju nastavnih sadržaja, u većini slučaja potiču iz porodica sa visokim nivoom obrazovanja, kao i visokim ekonomskim statusom.

Na uspeh učenika veliki uticaj ima i struktura porodice. Svaka porodica je institucija za sebe, a razlike mogu biti u pogledu odredjenih stanovišta: kompletna i nekompletna porodica, broj dece u porodici, pol dece..... Učenici koji žive u kompletnoj porodici postižu bolji uspeh u školi za razliku od učenika koji žive u nekompletnoj porodici. To ne znači da su ovi učenici manje inteligentni, ali mogu da imaju drugačiji položaj u razredu i da se prema njima ostali drugačije ophode.

Da li će se kod učenika razviti osećaj prihvaćenosti ili odbačenosti zavisi od toga kako dete prihvati činjenicu da će brigu o njemu preuzeti samo jedan roditelj ili neko drugi. To se odražava i na njegov uspeh i napredak u nastavi.

Broj dece takodje utiče na uspeh i postignuće u nastavi. Najbolji školski uspeh postižu deca-jedinci, a u porodicama sa većim brojem dece-najbolji uspeh postiže najstarije i najmladje dete. Ovaj raspored potiče od razlika koje su proizvod stepena zainteresovanosti roditelja za uspeh i postignuće deteta. Starija deca su boljeg uspeha i oni su samostalniji. Mladji su empatični i omiljeniji u društvu. Ali to ne znači da starija deca nisu prihvaćena u društvu. Naravno, ove stavke ne važe uvek, one su pokušaj objašnjenja brojnih istraživanja.

3. **Vaspitno-obrazovni uticaj u okviru škole**:

Odnosi se na organizaciju nastave, primenu raznih oblika i metoda rada u nastavi, kao i na kvalitet nastave.

Učenik u nastavi ne usvaja samo znanja, već razvija i svoje intelektualne sposobnosti, a sve to zavisi od motivisanosti za rad. Najveća motivacija proizilazi iz učenja putem otkrića, putem koje se učenici aktivno uključuju u rad i pronalaze načine pomoću kojih bi došli do rešenja. Samim tim znanja koja stiču učenici postaju trajnija i primenljivija u nekim drugim oblastima.

S druge strane u tradicionalnoj nastavi, učenicima se prenose znanja u gotovoj formi i od njih se zahteva reprodukcija istih. Forsira se usvajanje što većeg broja činjenica, učenici su nemotivisani za rad, a izostaje i misaona aktivizacija učenika.

4. **Subjetkivni faktori učenika**:

Subjektivni faktori obuhvataju opšte zdravstveno i psihičko stanje učenika. Nepovoljna sredina u kojoj dete živi stvara nizak stepen ambicija. Treba izdvojiti i pojam " kulturna deprivacija", kao nedostatak nečeg što u normalnim uslovima postoji, kao smanjenje pozitivnih faktora kulture i civilizacije koji utiču na razvoj učenika.

Markovec ističe da kulturna deprivacija pored negativnog uticaja na uspeh učenika u školi, negativno se odražava i na razvoj sposobnosti učenika.

Gilford (Gulliford), primarne intelektualne sposobnosti čine sistem intelekta.Pri tom on navodi niz mentalnih operacija koje se odnose na različite vrste problema i ostvaruju se sa različitim stepenom uspešnosti, a to su: kognicija, memorija, konvergentno i divergentno mišljenje, evaluacija. Neuspeh u školi on definiše kao gubljenje koraka u odnosu na odredjenu uzrasnu grupu u školskom radu. I smatra da bi za decu koja pokazuju neuspeh trebalo organizovati nastavu za osnovno obrazovanje veština, kao i jezičkih i misaonih sposobnosti.

Babanski- bitno je utvrditi dominantne uzroke neuspeha. On razlikuje uzroke školskog neuspeha i posledice školskog neuspeha. Uzroci školskog neuspeha se dele na dominantne i prateće. Dominantni su uzroci prvog reda, a prateći uzroci su uzroci drugog reda. Daljom podelom se dobijaju unutrašnji i spoljašnji uzroci. Na relaciji spoljašnjih i unutrašnjih faktora on izdvaja poremećaj jedinstva procesa nastave i učenja; nastave i razvoja; vaspitanja i razvoja; nastave i vaspitanja.
Rešenje za problem neuspeha on nalazi u nastavi koja se ostvaruje po principu rešavanja problema- problemska nastava.

Katel i saradnici - uspeh u nastavi je moguće predvideti na osnovu osobina ličnosti, motivacije i sposobnosti. Utvrdili su da faktori ličnosti i motivacije dovode do razlike u obrazovnim postignućima učenika.

Kada su u pitanju neintelektualni faktori i njihov uticaj na ličnost učenika, u istraživanju je radjen Ajzenkov test- Inventar ličnosti koji meri introverziju i ekstraverziju. Uzorak je obuhvatao učenike sa natprosečnim intelektualnim sposobnostima koji su postizali dobar ili slab uspeh. Rezultat- intravertnost ili ekstravertnost kao osobine ličnosti nemaju većeg značaja po pitanju uspeha učenika u školi. (prema-Šaranović-Božanović, N.,1980: 33-43)

Krneta, Potkonjak i Djordjević- u svom istraživanju o **neuspehu učenika u osnovnim i srednjim školama u Bg-** uzroke školskog neuspeha klasifikuju kao:

* društveno-ekonomski uzroci (u šta spadaju uslovi života učenika, kao i odnosi u porodici).

* biološko-psihološki uzroci (u šta spada zdravstveno stanje učenika kao i poremećaj tog stanja, psihičko stanje učenika kao i pojava smetnji u razvoju ličnosti).

* uzroci pedagoškog karaktera (u šta spada slabost same škole kao i njena organizacija, nepotpuni nastavni plan i program, neadekvatni udžbenici, nedostatak nastavnih sredstava...)

OBLICI ISPOLJAVANJA ŠKOLSKOG NEUSPEHA

Nikada nije moguće otkriti sve uzroke koji su doveli do neuspeha, ali oni koji su poznati mogu da budu osnova za dalja otkrivanja uzroka neuspeha učenika u školi. Neuspeh u školi može se analizirati kroz:

* početne neuspehe

* prikrivene neuspehe

* stvarne neuspehe

* potpune neuspehe

* **Početni neuspesi**:- koji se ispoljavaju u vidu propusta, slabijih ocena pa i do neizvršavanja školskih zadataka. Neophodno ih je na vreme uočiti i otkloniti kako se ne bi dalje produbljivali.

* **Prikriveni neuspesi:**- koji mogu biti subjektivno doživljeni, ili u vidu uspeha koji je mnogo manji od sposobnosti samih učenika.

* **Stvarni neuspeh:**- je najviše zastupljen u školama a izražava se kroz učenikovo neznanje, koji ipak prelaze iz jednog razreda u drugi, pri tom ne razvijaju svoje veštine i ne shvataju da oskudno znanje nije dovoljno za dalje školovanje i pripremu za život.

* **Potpuni školski neuspeh:**- koji se ispoljava kao gubitak razreda, napuštanje škole.

POSLEDICE ŠKOLSKOG NEUSPEHA

Posledice školskog neuspeha mogu se analizirati fazama kroz koje učenici prolaze:

* nepriznavanje neuspeha i osamljivanje

* gnev (bes, zavist, mržnja)

* cenkanje (slabo pokušavanje i stagniranje)

* samosažaljenje, sindrom neodlučnosti

* prihvatanje neuspeha

Školski uspeh povećava pozitivne ishode, a sa druge strane doživljavanje neuspeha u školi odražava se na motivaciju, mentalno zdravlje i prouzrokuje neprihvatljive oblike ponašanja koje Stanojlović kao i Engelmayer objašnjava kao:

* gubitak poverenja u sopstvene snage i pojavu osećaja manje vrednosti jer u odnosu na druge učenik zaostaje.

* povlačenje u sebe, izdvajanje iz društv

* odbojnost prema školi i onemogućavanje njenog pozitivnog vaspitnog uticaja

* pojava nesporazuma izmedju učenika i nastavnika kao i izmedju učenika i roditelja što otežava moguću saradnju porodice i škole u otklanjanju uzroka koji su doveli do pojave neuspeha

* nezadovoljstvo i osećaj neprijatnosti zbog neuspeha kao i osećaj nepripadanja sredini u kojoj učenik živi.

IDENTIFIKACIJA NEUSPEŠNIH UČENIKA I MOGUĆNOST PREVENCIJE SKOLSKOG NEUSPEHA

Ako školski neuspeh shvatimo kao neodgovarajuću pripremu učenika za usvajanje sadržaja koji su utvrdjeni nastavnim planom i programom, onda bi identifikacija neuspešnih učenika bila polazna tačka za utvrdjivanje uzroka koji su doveli do neuspeha, do njihovog otklanjanja i prevencije ponovnog javljanja istih ili novih… Teškoće u učenju mogu javiti u bilo kojoj fazi školovanja.
Testovi znanja, inteligencije, testovi ličnosti kao i testovi sposobnosti, mogu da se koriste za identifikaciju učenika koji iz odredjenih razloga pokazuju neuspeh u nastavi.

Na osnovu dobijenih rezultata prilikom testiranja, uzima se polazna osnova za dalja otkrivanja uzroka neuspeha.

Identifikacija učenika koji pokazuju neuspeh se ostvaruje i pomoću nastavnikove subjektivne procene kao i kriterijuma koje on uzima u odnosu na minimum znanja koje svaki učenik treba da stekne.

1. **Tansley i Gulliford** smatraju da svaki učenik koji pokazuje neuspeh treba da bude ispitan sa sledećih stanovišta:

* medicinsko ispitivanje

* psihološka ispitivanja (verbalni test inteligencije, intervju- šta učenik misli o svojim intelektualnim sposobnostima, kao i mišljenje učenika po pitanju uspeha i neuspeha).

* pedagoško procenjivanje deteta u školi:

* odredjuje se nivo uspeha- šta dete može da uradi i koje su njegove specijalne teškoće, koje su mere preduzete kao i njihov rezultat)

* nivo deteta u jezičkom razvoju i govoru

* uspeh u drugim oblastima- npr. umetnost, ručni rad, fizičko vaspitanje……

* emocionalno i socijalno ponašanje u razredu i van škole

* interesovanja i stavovi prema školi

* prethodna istorija u školi

* dečja interesovanja i znanja u odnosu na okolinu

* stupanj saradnje sa roditeljima

2. **Socijalna istorija deteta i njegove porodice, kao i kulturni nivo porodice**

* istorija razvoja deteta- uslovi rodjenja, razvoj govora

* istorija razvoja porodice (mentalne i fizičke bolesti u porodici)

* stavovi u porodici i medjusobna povezanost (najvažniji aspekt procenjivanja).

Isti autori decu koja ne zadovoljavaju pomenuta stanovišta, svrstavaju u tri kategorije:

* grupa dece koja usled mentalne retardiranosti, a često i fizičke i emocionalne, zaostaju. Takva deca su nedovoljno intelektualno razvijena, i oni pohadjaju specijalne škole.

* grupa dece čije sposobnosti nisu sasvim ograničene, ali koja imaju mnogo više teškoća u učenju od prosečne dece. Takva deca ostaju u običnoj školi ili u specijalnim razredima u okviru škole, a nekima iz ove grupe je potreban tretman u specijalnoj školi.

* grupa dece čija inteligencija nije ograničena, ali bez obzira na to pokazuju neuspeh. Radi se o nekim drugim faktorima zbog kojih dete ne uspeva.

Istraživanja koja su obavljena u didaktici, učenike koji ne uspevaju dele na:

* kategorije učenika koji pokazuju neuspeh u više različitih pravaca

* kategorije učenika koji delimično, ali relativno uporno ne uspevaju

* kategorije učenika koji povremeno ne uspevaju.
(Prema-Šaranović- Božanović, 1980: 45-48)

Mendel i Markus navode šest tipova neuspešnih učenika:

* **Inertni tipovi**- (učenici koji su nemotivisani za rad i skloni su oklevanju u mnogim aktivnostima)

* **Anksiozni neuspešni**-(žele da postignu bolje rezultate, ali su previše napeti i zbog toga ne mogu da uče).

* **Istraživaci identiteta**-(obuzeti su otkrivanjem sopstvenog identiteta i to ih udaljava od školskih zadataka)

* **Varalice**- (učenici koji su impulsivni i ne vide svrhu uspeha)

* **Tužni neuspešni**-(učenici koji su depresivni i niskog su samopoštovanja i nemaju energiju za školski rad)

* **Prkosni neuspešni**-(u neuspehu ne vide ništa loše)
(Prema-Malinić, D., 2007: 86-98).

Strategije za predupredjivanje školskog neuspeha:

Mogu se izdvojiti tri temeljne strategije:

* razviti brzinu reagovanja

* pružiti više dodatnih informacija

* dodatno vežbanje

Eroj i Roud (Arroyo i Rhoad, 1999), predstavili su listu od deset najznačajnijih faktora za predupredjivanje neuspeha:

* **Nastavnikovo ponašanje**- nastavnik treba da pospešuje uspeh učenika tako što će:
  - deo vremena posvetiti upoznavanju učenika
  - poseban značaj dati pozitivnim osobinama učenika i verovati u učenikove sposobnosti i mogućnost za postizanje uspeha. To se posebno odnosi na učenike koji ne uspevaju.

* **Nastavnikova očekivanja**- obuhvata kriterijume koje nastavnik uzima u odnosu na minimum znanja koje svaki učenik postiže. Neka istraživanja su potvrdila da nerealna očekivanja od strane nastavnika, mogu da utiču na smanjenje uspeha i postignuća učenika.

* **Primena kurikuluma**- obuhvata učenikova zapažanja o značaju i korisnosti gradiva i nastavnih metoda u njihovom svakodnevnom životu. Ovo je najuticajniji i najznačajniji faktor školskog postignuća.

* **Veličina odeljenja**- " škole u školama" mogu da redukuju osećaj otudjenosti učenika od nastavnika i vršnjaka, što mnogi neuspešni učenici doživljavaju u školama sa velikim brojem učenika.

* **Neuključenost učenika u aktivnosti vezane za školu**- nedostatak vremena za učenje, za vannastavne aktivnosti, kao i neidentifikacija sa školskom sredinom mogu se negativno odraziti na uspeh učenika.

* **Učenikov nedostatak poverenja u svoje sposobnosti**- svaki učenik treba da razume vezu izmedju ličnog angažovanja, postignuća i poverenja u svoje sposobnosti. Uspešni učenici svoj skolski uspeh pripisuju svom napornom radu, a povremeni neuspeh smatraju nedostatkom truda. Neuspešni učenici skloni su potcenjivanju zahteva i nisu istrajni u postizanju ciljeva.
* **Pokretljivost porodice**- podrazumeva prelazak učenika iz jedne škole u drugu zbog promene mesta boravka. U istraživanja obavljenim na ovu temu potvrdjeno je da se kod učenika koji menjaju škole može javiti osećaj izolovanosti od nove školske sredine,a to se odražava i na njihov uspeh i postignuće.
Škola treba da pokaže dobrodošlicu svim novim učenicima, kao i da im pruži pomoć pri adaptaciji.

* **Očekivanja roditelja**- kao bitan faktor za postizanje uspeha učenika, odnosi se na sledeće:

- dobar uspeh i visok nivo postignuća javlja se kod učenika čiji roditelji od njih očekuju visoke ocene i aktivno se uključuju i zalažu za postizanje tih ciljeva. Nasuprot njima, učenici čiji roditelji ne očekuju veliki uspeh od njih i nisu angažovani po pitanju postizanja školskog uspeha ne postižu dobar uspeh u nastavi.

* **Obrazovni nivo roditelja**- učenici čiji su roditelji višeg ili visokog obrazovanja postižu viši nivo postignuća, a učenici roditelja koji su nižeg obrazovnog nivoa postižu slabiji uspeh i postignuće u nastavi.

* **Siromaštvo i niski prihodi u porodici**- su glavni ekonomski faktor uticanja na postignuće. Niski prihodi u porodici prouzrokuju slab uspeh, izostajanje sa nastave, a na kraju dovode i do napuštanja škole.

Vajtmor (Whitmore,1980)- tri strategijska tipa koja su pokazala efikasnost u radu sa neuspešnim učenicima:

* **Strategija podrške**- obuhvata metode kao što su sastanci odeljenske zajednice gde učenici iznose svoje mišljenje na temu koju su oni odabrali. A sve to ima za cilj nesmetanu adaptaciju i prihvatanje učenika u odeljenju.

* **Intrinzične strategije**- podsticati pozitivne stavove u odeljenju. Nastavnici treba da podstiču sve pokušaje učenika, a ne samo uspešne. Svi učenici dobijaju šansu i svi imaju jednak položaj u odeljenju sa stanovišta nastavnika.

* **Kompenzatorna strategija**- svako dete ima specifične sposobnosti kao i slabosti. Nastavnik treba da im omogući da se ispolje u onim oblastima za koje poseduju sposobnost i interesovanje, ali im treba pružiti pomoć i u onim oblastima gde se javljaju teškoće. Ovo pomaganje se primenjuje u sredinama u kojoj se greške posmatraju i doživljavaju kao deo učenja svih, uključujući i nastavnike. (Prema-Knežević-Florić, O.,2007: 141-144) .

POTREBA ZA SARADNJOM PORODICE I ŠKOLE KAO FAKTOR PREVENCIJE NEUSPEHA UČENIKA

Saradnja porodice i škole je neophodna karika za uspešnu realizaciju vaspitno-obrazovnih ciljeva i zadataka. Saradnjom se obezbedjuje:

* Saradjujući sa porodicom, škola bolje upoznaje učenike, njihove osobine, sposobnosti, radne navike, njihov položaj u porodici.....

* Mogućnost za izgradnju poverenja izmedju porodice i škole

* Poverenjem koje porodica ukazuje školi, a i škola porodici moguće je delovati preventivno na neuspeh

* Uzajamni odnos ove dve institucije omogućava realizaciju vaspitno-obrazovnih ciljeva i zadataka

* Proširuju se i produbljuju znanja roditelja po pitanju obrazovne prakse.

Bitni činioci saradnje:

* Obuhvatiti planom i programom rada sva područja značajna za uspešnu saradnju roditelja i nastavnika i za maksimalno postizanje vaspitno-obrazovnih rezultata

* Voditi računa o tome koliko će biti dogovorenih sastanaka, koliko sastanaka će tretirati probleme uspeha i vladanja.

* Prilagoditi sve forme saradnje uzrastu učenika, vrsti škole i obrazovnom nivou roditelja.

* Dogovorene sastanke, sastanke na kojima se govori o uspehu i vladanju i druge slične sastanke ne bi trebalo držati često, odvojeno od ostalih aktivnosti.

* U izradi plana rada voditi računa da se ne traži previše od roditelja.

* Sve forme saradnje trebalo bi vremenski podesiti tako da i roditelji i nastavnici mogu nesmetano da ih posećuju.

* Sadržaje saradnje prilagoditi osnovnim oblicima koji su već isprobani u socijalnom radu (rad sa pojedincem, rad sa manjom ili većom grupom i masovni rad).
(Mandić, P., 1980: 54-57)

ZNAČAJ SARADNJE PORODICE I ŠKOLE KAO FAKTOR PREVENCIJE NEUSPEHA UČENIKA

Porodica je uzor i model detetu za usvajanje društveno-socijalnih oblika ponašanja i izgradnje osnovnih crta ličnosti. Škola je najvažnija društvena institucija gde se ti oblici šire i produbljuju, pa iz toga proističe da je saradnja porodice i škole imperativ za uspeh i napredak.....Saradnja porodice i škole treba da se ostvaruje od trenutka kada dete postane polaznik obrazovne ustanove, a nadalje da se produbljuje i doprinese adekvatnom ispunjavanju vaspitno-obrazovnih zadataka.
Vaspitanje i obrazovanje su briga i porodice i škole, bez njihovog zajedničkog zalaganja javiće se propusti u postizanju vaspitno-obrazovnih i nastavnih ciljeva i zadataka.

Sve ono što porodica podstiče i razvija, škola treba da produbljuje, a sve ono što se u školi razvija porodica treba da podstice.

Da bi saradnja bila efikasna, mora se prvo odrediti njen cilj. Porodica i škola treba saradnju da zajednički planiraju i ostvaruju. Škola kao institucija treba da pored poznavanja učenika, upozna i porodicu iz koje on dolazi. Škola upoznaje porodične uslove i odnose u porodici, kao i odnose prema detetu. Ovaj posao se prepušta odeljenskom starešini a po potrebi se uključuje stručna služba. Od porodice, tj njenih članova se očekuje da prihvate saradnju i da školu vide kao instituciju koja će joj uvek izaći u susret i koja je spremna uvek da pruži pomoć.
Upoznavanje učenika i praćenje njihovog razvoja može se shvatiti u cilju registrovanja razvojnih promena. A te promene su pod uticajem vaspitno-obrazovnih ciljeva i zadataka.

Podsticanje na ispoljavanje kreativnosti, razvoj interesovanja, istraživačke i otkrivačke sposobnosti, kao i motivacija za rad, a sa druge strane prevencija neuspeha, anksioznosti i društveno neprihvatljivih oblika ponašanja- pojačava i povećava potrebu za saradnjom. Roditelji treba školu da ugrade u sveru svojih interesovanja, treba da postanu svesni uloge koju škola ima po pitanju vaspitanja i obrazovanja njihove dece. Ipak nisu svi roditelji zainteresovani za zajedničko delovanje u smeru vaspitanja i obrazovanja jer smatraju da je to zadatak škole, a često i previše očekuju jedni od drugih.

Škola i porodica funkcionišu u smeru podsticanja, organizacije i ostvarenja potpune saradnje,kao i u smeru njene evaluacije. Prateći razvoj učenika, njegova postignuća, kao i pojavu teškoća koje treba otkloniti. Da bi se postiglo, ove dve institucije treba da su u uzajamnom odnosu.

PLANIRANJE SARADNJE PORODICE I ŠKOLE

Sradnja porodice i škole je sastavni deo godišnjeg plana na osnovu koga se izradjuje vremenski raspored kojim će se obuhvatiti ova saradnja.
Saradnju planira stručni organ škole u skladu sa mogućnostima škole, vremenom koje je na raspolaganju, uzimajući u obzir obrazovni nivo roditelja, kao i samu tematiku saradnje. Osnovno školski uzrast je najznačajniji a i najkritičniji period sa stanovišta psiholoških i adaptivnih promena. Dolazi do razvoja svih mentalnih sposobnosti, gde je vodeća uloga prepuštena razvoju kritičkog mišljenja, kao i sposobnosti shvatanja smisla.

Javljaju se nova interesovanja i potrebe deteta, medju kojima se javlja i težnja za identifikacijom sa drugima.Sa prelaskom na predmetnu nastavu usložnjava se i sam način organizacije i vodjenja nastave.

Povećava se broj predmeta koje treba savladati, a to može dovesti do pojave problema koji zahtevaju saradnju porodice i škole, u čijoj osnovi je kvalitet a ne kvantitet saradnje.

Prelazak na predmetnu nastavu ne prihvataju sva deca podjednako. Ima dece koja ne mogu da se naviknu na nove i veće obaveze od petog razreda pa nadalje, na nove nastavnike, na nove metode ocenjivanja. Neka deca to mogu da ispoljavaju u vidu nedoličnog ponašanja, a drugi u smislu slabijeg uspeha u školi. Zbog toga saradnja porodice i škole ima dvostruku korist. Roditeljima stiže pomoć u smislu poboljšanja vaspitnog rada sa decom, osposobljava ih za rešavanje problema po pitanju učenja, uspeha i ponašanja njihove dece. Pomoć roditeljima od strane škole ogleda se i u osmišljavanju slobodnog vremena detetu i organizaciji raznih slobodnih aktivnosti.

Škola je bogatija za nova saznanja o učeniku i roditeljima. Takodje dobija i informacije o njihovoj zainteresovanosti za saradnju i napredak škole.

OSNOVNI OBLICI SARADNJE PORODICE I ŠKOLE

Od organizacije pa do evaluacije saradnje porodice i škole može se izdvojiti nekoliko oblika:

* Individualni kontakti

* Saradnja sa grupama roditelja

* Roditeljski sastanci

* Savetovališta za roditelje

* Ostali oblici saradnje porodice i škole (dopisivanje ili pisane poruke roditeljima, biblioteka za roditelje, rad u organima upravljanja, seminari za roditelje, kursevi).

*** Individualni kontakti-mogu imati dva oblika:**

1**. Poseta domu učenika od strane škole**- ovakav oblik individualnog kontakta omogućava odeljenskom starešini da bolje upozna uslove života i rada učenika, porodičnu klimu kao i odnose roditelja prema učeniku.
To je značajno sa aspekta vaspitno-obrazovnog rada jer je odeljenskom starešini od samog početka data mogućnost dolaska do bitnih informacija koje su neophodne za dalju organizaciju saradnje sa porodicom. Posete domu učenika, odeljenski starešina treba da obavi tokom školske godine. To je značajno da bi mogao da evidentira eventualne uzroke koji dovode do pojave neuspeha učenika. Učenici koji pokazuju neuspeh iz bilo kog razloga, zahtevaju više vremena za saradnju, i više vremena za rad kako bi se otklonili uzroci neuspeha i sprečio nastanak novih.

2. **Poseta roditelja školi tj. odeljenskom starešini**- ovaj oblik individualnog kontakta se pokazao uspešnijim. Njemu više pristupaju roditelji učenika koji iz bilo kog razloga pokazuju neuspeh u školi. Roditelji ili sami dolaze u školu ili ih poziva odeljenski starešina. Ovaj oblik saradnje pruža i roditeljima i odeljenskom starešini potpunu slobodu u izražavanju svojih stavova. Korist je obostrana: sa jedne strane roditelji su mnogo više slobodniji u komunikaciji i zainteresovani su za otkrivanje i otklanjanje uzroka koji su doveli do neuspeha njihove dece. A sa druge strane odeljenski starešina se maksimalno posvećuje samo jednom roditelju i svu pažnju usmerava na rad sa njim kako bi zajedno došli do rešenja. Jako je važno motivisati roditelje učenika koji pokazuju neuspeh u školi, pošto od toga zavisi rešavanje problema.

*** Saradnja sa grupama roditelja**- ovaj oblik rada se retko primenjuje, mada je efekat ovakvog oblika rada možda najdelotvorniji. Grupni oblik saradnje se organizuje

u cilju povezivanja odeljenskog starešine sa roditeljima, kao i medjusobno povezivanje roditelja čija deca imaju zajedničkih ostvarenja u pogledu vaspitno-obrazovnih ciljeva i zadataka.
To su roditelji dece koja su slična po uspehu (npr. daroviti učenici, odlični i vrlodobri), ali i po neuspehu (deca koja imaju teškoće u savladjivanju gradiva, deca koja ne dolaze redovno na nastavu). S obzirom na temu ovog istraživanja,više će biti reči o učenicima koji pokazuju neuspeh.
Roditelji će biti zainteresovani za saradnju kada uvide da njihovo dete nije jedino u razredu koje ispoljava neuspeh u nekom od vaspitno-obrazovnih ciljeva i zadataka.
S druge strane odeljenski starešina izlaže problem i svi zajedno učestvuju u njegovom rešavanju. Tako roditelji imaju mogučnost da iznesu svoje mišljenje, sugestije, kao i predloge za rešavanje problema i prevenciju u nastanku novih.

Ovakav oblik saradnje je malo zastupljen po školama. Odeljenski starešina nastoji da to kompenzuje roditeljskim sastancima koji često dovodi do toga da roditelji dece koja su uspešna ne podržavaju tematiku koja je bitna za manju grupu roditelja.

* **Roditeljski sastanci**- jesu jedan od najčešćih oblika saradnje ali nisu i najdelotvorniji. Prisustvujući sastancima, roditelji dobijaju informacije od odeljenskog starešine o radu njihove dece. Odeljenski starešina nastoji da iznese što više podataka o učenicima gde prvo iznosi činjenice koje se odnose na uspeh učenika, pa onda i činjenice koje se odnose na neuspeh učenika.
Na taj način on roditelje uvodi u tematiku i stvara diskusionu situaciju. Ne uključuju se svu roditelji u diskusiju. Roditelji dece koja pokazuju neuspeh, ako i dodju na roditeljski sastanak držaće se po strani i svoje mišljenje neće iznositi.

Odeljenski starešina treba da podstiče sve roditelje na saradnju i da se na roditeljskim sastancima obuhvate teme vezane kako za uspeh tako i za neuspeh učenika. Ako se javio problem treba svi da se aktivno uključe i da polazeći od uzroka zajednički dodju i do rešenja, ali i da osmisle mere prevencije pojave istog. Jer osnovni cilj roditeljskih sastanaka je pored rešavanja problema i podizanje pedagoške kulture roditelja.

* Savetovališta za roditelje- namenjeno je roditeljima koji :

1. Žele da saznaju više o aspektima vaspitno-obrazovnog rada

2. Teže da unaprede saradnju sa školom

3. Žele da razviju veštinu uspešnog pomaganja u rešavanju problema

Savetovaliste za roditelje podrazumeva: svakodnevne aktivnosti roditelja sa psihologom, pedagogom, psihoterapeutom, a po potrebi i sa lekarom. Oni treba da

saslušaju roditelje koji iznose razloge svoga dolaska i zajedno sa njima idu ka postizanju cilja.

Roditelji koji su obuhvaćeni ovim istraživanjem nisu pokazali interesovanje za ovakav oblik saradnje. Od ukupnog broja ispitanih roditelja, samo je jedan roditelj zainteresovan za ovakav oblik saradnje sa školom.

OSTALI OBLICI SARADNJE PORODICE I ŠKOLE

* **Dopisivanje ili pisane poruke roditeljima**- najčešće se primenjuje kada odeljenski starešina treba da obavesti roditelje o pojavi nekog problema u odeljenju. Kao posrednik za obaveštenje poslužiće djačka knjižica ili radna sveska učenika.

Da bi ovakav oblik komunikacije bio više zastupljen, odeljenski starešina treba češće da ga primenjuje. Kada želi da obavesti roditelje o postignutom uspehu i napredovanju njihovog deteta, a ne samo kada se javi problem ili neuspeh deteta.

* **Biblioteka za roditelje**- omogućava roditeljima da u posebno opremljenoj prostoriji pročitaju knjige, članke i razne izveštaje. Omogućava medjusobnu komunikaciju roditelja, komunikacija roditelja i odeljenskog starešine, kao i komunikaciju sa ostalim stručnim organima škole.

* **Rad u organima upravljanja**,(razne komisije, seminari, kursevi).
Ovaj oblik saradnje pruža roditeljima informacije o organizaciji života i rada škole, a svojim učešćem oni doprinose poboljšanju uslova i rada škole. Pored učešća u planiranju i organizaciji, roditelji treba da su stalno prisutni, jer to doprinosi učvršćivanju odnosa porodice i škole.

Medju ostale oblike saradnje ali ne i manje bitne spadaju i:

* roditeljski intervju

* familiogram ili informativna karta

* ugovor

* predavanja za roditelje

* upoznavanje roditelja sa školom

* prisustvovanje školskim svečanostima

PRINCIPI SARADNJE PORODICE I ŠKOLE

Škola može saradnju sa roditeljima da unapredjuje i da radi na njenoj sve većoj efikasnosti. Da bi se to postiglo neophodno je da se ostvaruju odredjeni principi:

* Poštovanje ličnosti roditelja

* Princip taktičnosti

* Princip korisnosti

* Princip efikasnog korišćenja vremena

* Princip korišćenja iskustva roditelja

* Princip uzrasne i obrazovne odmerenosti

1. **Poštovanje ličnosti roditelja**- princip na koji se stavlja najveći akcenat prilikom organizovanja saradnje. Poštujući ličnost roditelja, odeljenski starešina doprinosi razvoju poverenja. Od medjusobnog poverenja zavisi i efekat saradnje. Odeljenski starešina treba da je osoba u kojoj roditelj vidi sigurnost kada mu se poverava i traži pomoć.

2. **Princip taktičnosti**- od odeljenskog starešine se očekuje da je prijatan, ljubazan, optimističan,raspoložen, spreman za saradnju.Samo takvim odnosom prema roditeljima, on će uspeti da zadobije poverenje i da mu roditelji uzvrate na isti način.

3. **Princip korisnosti**- važnost ovog principa proističe iz samog efekta saradnje. Ako roditelji procene da je saradnja koju ostvaruju sa školom uspešna, da iz nje proističe korist, oni će se intenzivno zalagati i doprinositi istoj. A ako roditelji saradnju ne dožive kao uspešnu, ako iz nje ne naslute napredak, oni će je smatrati gubljenjem vremena, neće se odazivati na pozive za dolazak u školu.

4. **Princip efikasnog korišćenja vremena**- treba da ide u prilog i roditeljima i odeljenskom starešini. Odeljenski starešina treba tako da organizuje saradnju da može da uskladi svoje vreme sa slobodnim vremenom roditelja. Kada zakazuje razgovor sa roditeljima, odeljenski starešina treba da odvoji vreme samo za to. Ne treba da dopusti da ga roditelj po dolasku u školu čeka. Neki roditelji to mogu da shvate kao neozbiljnost od strane škole, da odustane od saradnje i da se ne odazove sledećem pozivu.

5. **Princip korišćenja iskustva roditelja**- svaki roditelj najbolje poznaje svoje dete i zna šta je najbolje za njega. Odeljenski starešina treba da ima to u vidu kada roditeljima govori o njihovoj deci, bilo da se radi o pohvalama ili kaznama, jer on je taj koji može da upoznaje učenike ali ne i da ih zna kao roditelji, Jer nije reč o jednom učeniku, to je veća grupa dece koji se medjusobno razlikuju. Zato, pri iznošenju odredjenih zapažanja o učeniku, odeljenski starešina to treba da radi pažljivo, jer to što govori o učeniku projektuje se na roditelje. Dobra saradnja izmedju roditelja i odeljenskog starešine je moguća ako starešina pri saradnji poštuje roditelje i njihovo iskustvo.

6. **Princip uzrasne i obrazovne usmerenosti**- prilikom planiranja saradnje sa roditeljima, odeljenski starešina treba da je upoznat sa činjenicom o starosti i obrazovnom nivou roditelja. To će mu olakšati rad jer će znati na koji načijn da izlaže tematiku.
Poštujući ovaj princip, odeljenski starešina može da unapredi saradnju, jer mu se pruža mogućnost da svoje mišljenje uporedi sa mišljenjem roditelja i tako dobije povratnu informaciju.

USLOVI ZA USPEŠNU SARADNJU PORODICE I ŠKOLE KAO FAKTORA PREVENCIJE NEUSPEHA UČENIKA

Da bi se saradnja izmedju porodice i škole uspešno odvijala potrebno je prevazići razlike koje postoje izmedju roditelja i nastavnika. Uspešna saradnja ogleda se kroz:

* Uvažavanje ličnosti deteta od strane roditelja i škole

* Poštovanje ličnosti roditelja kao i odeljenskog starešinu

* Komunikacija sa roditeljima kroz njihovo aktivno učešće u saradnji

* Saradnju zasnivati po principu uzajamnog razumevanja i pomaganja

* Zajednički rad na rešavanju i otklanjanju uzroka neuspeha

* Rad na podizanju pedagoške kulture roditelja

II **METODOLOŠKI PRISTUP PROBLEMU ISTRAŽIVANJA**

1. **Predmet istraživanja**

Predmet ovog istraživanja jeste saradnja porodice i škole kao faktor prevencije neuspeha učenika.S obzirom da se radi o učenicima koji su iz razredne prešli na predmetnu nastavu, potrebno je ispitati šta je najčešći faktor koji dovodi do neuspeha u učenju.
Zatim je potrebno ispitati saradnju porodice sa školom, kako se ona odvija i šta se uopšte očekuje od te saradnje, da li je potrebno vršiti korekcije po pitanju te saradnje, a sve to u cilju da se pomogne učenicima.
Treba naglasiti da ne mogu baš svi da imaju odličan uspeh u školi. Ali ako je neko bio dobar djak, i ima neki problem koji mu je uzrok neuspeha, kroz zajedničku saradnju on se može rešiti. Nisu samo školski problemu uzrok neuspeha.
Neophodno je uvideti i neke druge probleme kao moguć uzrok neuspeha (npr. problemi u porodici, problemi u adaptaciji (ako je nov učenik u pitanju), pojava bolesti kao ometajući faktor do uspeha).

Problem istraživanja:

Prelazak iz razredne na predmetnu nastavu, za neke učenike ne predstavlja problem. Sa druge strane, to je uzrok pojave neuspeha kod nekih učenika koji se teže prilagodjavaju. Novi predmeti sa sobom nose i nove i veće obaveze, a umesto jedne osobe, smenjuju se razni tipovi nastavnika...Ovo je jedan od razloga da se pokuša odgovoriti na pitanje koje je u isto vreme i problem ovog istraživanja: DA LI SARADNJA PORODICE I ŠKOLE MOŽE BITI FAKTOR PREVENCIJE NEUSPAHA UČENIKA?

Cilj i zadaci istraživanja:

Cilj ovog istraživanja je utvrditi oblike i karakter saradnje izmedju porodice i škole u cilju prevencije neuspeha učenika.

Zadaci istraživanja:

* Utvrditi koji su oblici saradnje zastupljeni izmedju porodice i škole, u okviru predmetne nastave.

*Uvideti kakva je zainteresovanost roditelja za saradnju u predmetnoj nastavi.

* Utvrditi da li roditelji učestvuju u razgovorima na odredjenu temu.

* Saznati da li i kako porodica i škola saradjuju kada se javi problem u domenu obrazovnog postignuća učenika.

Hipoteze istraživanja:

Na osnovu prethodno postavljenog cilja i zadataka istraživanja, hipoteze bi bile:

* Pretpostavlja se da su roditelji zainteresovani za saradnju sa školom, u predmetnoj nastavi.

* Pretpostavlja se da su roditeljski sastanci najčešći oblik saradnje porodice i škole u okviru predmetne nastave.

* Pretpostavlja se da svi roditelji ne učestvuju u razgovorima na odredjenu temu.

* Pretpostavlja se da je saradnja izmedju porodice i škole najintenzivnija onda kada se javi problem u domenu obrazovnog postignuća učenika.

Varijable istraživanja:

Zavisna varijabla: Prevencija neuspeha učenika u školi.

Nezavisna varijabla: Saradnja porodice i škole.

Intervenišuća varijabla: Pol roditelja.

Metode, tehnike i instrumenti istraživanja:

Za potrebe ovog istraživanja korišćena je deskriptivna metoda. Deskriptivnu metodu karakteriše opis pedagoških pojava, da bi upoznali njihove karakteristike i povezanost medju njima.

Deskriptivna metoda je veoma značajna u ovom istraživanju jer se iz nje mogu izvoditi zaključci za praksu. Time se može vaspitno-obrazovna praksa unapredjivati a samim tim i saradnja izmedju porodice i škole.

Tehnika istraživanja:

Za ovo istraživanje kao tehnika upotrebljeno je anketiranje, zbog problema koji se istražuje. Ispitanici izražavaju svoje stavove, sudove, procene i mogu da daju predloge koji se koriste za identifikovanje i otklanjanje uzroka nekih pojava.
Pored problema koji se istražuje, ovu tehniku sam izabrala i zbog ekonomičnosti njene primene.

Za potrebe ovog istraživanja korišćen je upitnik (otvorenog, zatvorenog i kombinovanog tipa), kao osnovni instrument.

Uzorak istraživanja:

Uzorak ovog istraživanja je nameran, a čine ga roditelji učenika petih razreda osnovne škole Djordje Natošević iz Novog Sada.
Uzorkom će biti obuhvaćeno 52 roditelja.

Obrada podataka:

Svako pitanje iz upitnika biće posebno obradjeno. Rezultati dobijeni u ovom istraživanju, statistički će se obradjivati izračunavanjem procentualnih odnosa zastupljenosti (pojedinih) odgovora roditelja u upitniku. Na osnovu toga može se doći do zaključka kakvo je mišljenje roditelja o saradnji porodice i škole kao faktora prevencije neuspeha učenika.

III REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Tabela broj 1. - Obrazovni status roditelja

Odgovori roditelja	f	%
Osnovno obrazovanje	1	1.92%
Srednje obrazovanje	12	23.08%
Više obrazovanje	15	28.85%
Visoko obrazovanje	24	46.15%
Ukupno	**52**	**100.00%**

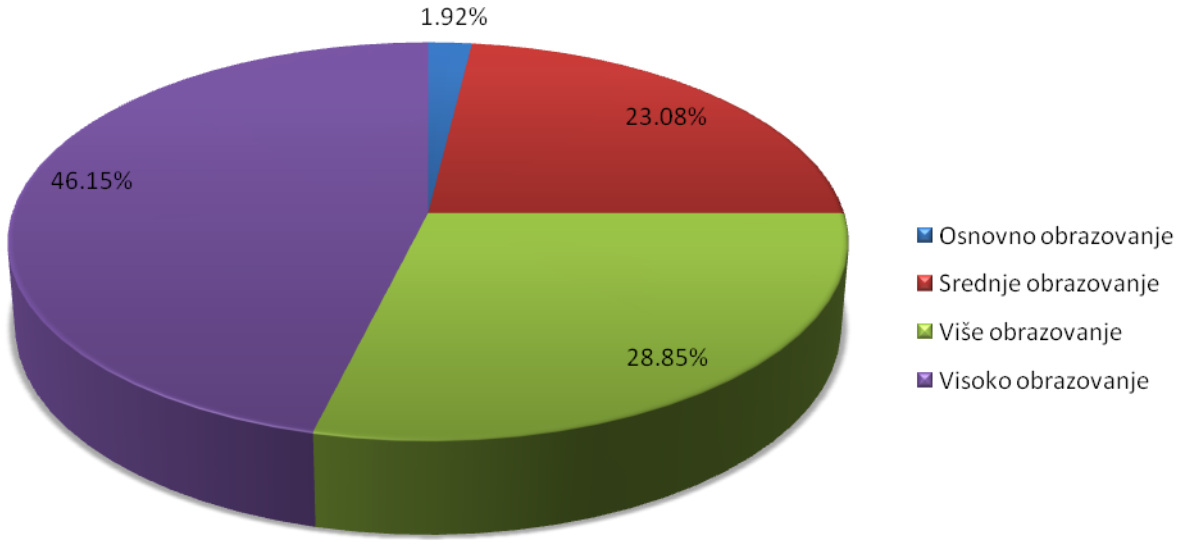

Grafikon broj 1. - Obrazovni status roditelja

Prema podacima koji su prikazani u tabeli br.1 i na grafikonu br.1, možemo da vidimo da od ukupnog broja ispitanih roditelja (52), njih 1.92% ili1 roditelj ima osnovno obrazovanje, njih 23.08% ili 12-oro roditelja ima srednje obrazovanje, njih 28.85% ili 15-oro roditelja ima više obrazovanje, dok je 46.15% ili 24-oro roditelja sa visokim obrazovanjem. Vidimo da izmedju srednjeg i višeg obrazovanja roditelja nema velikog odstupanja, dok sa druge strane odnos izmedju osnovnog i visokog obrazovanja nije zanemarljiv.

Tabela broj 2. – Radni status roditelja

Odgovori roditelja	f	%
Da	46	88.46%
Ne	6	11.54%
Ukupno	**52**	**100.00%**

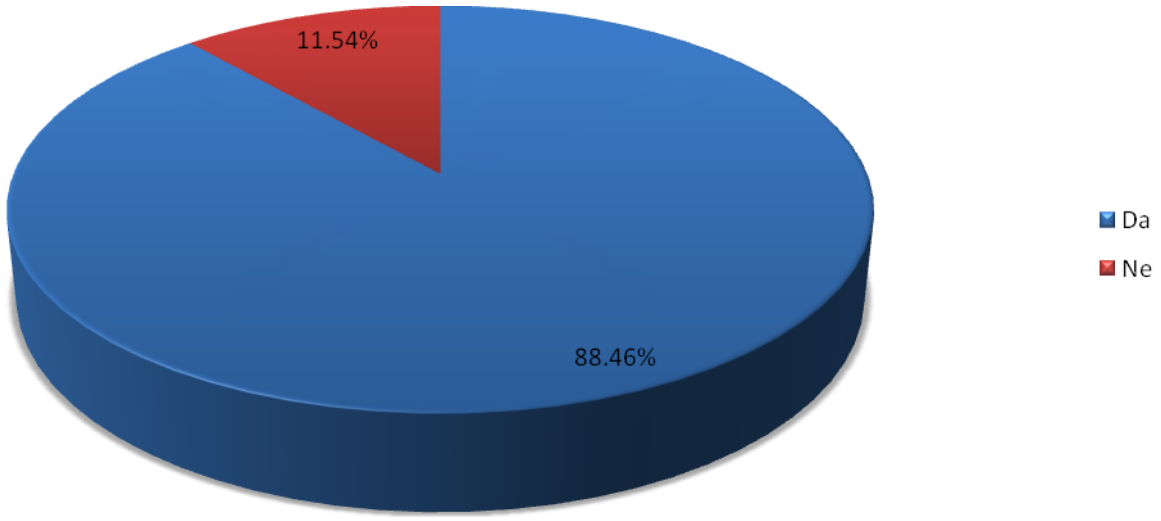

Grafikon broj 2. - Radni status roditelja

Iz podataka koji su prikazani u tabeli br 2. I na grafikonu br 2. vidimo da je većina roditelja njih 88.46% ili 46-oro roditelja od ukupnog broja ispitanih u radnom odnosu, dok njih 11.54% nije u radnom odnosu.

Tabela broj 3. – Zainteresovanost roditelja za saradnju sa školom

Odgovori roditelja	f	%
Da	51	98.08%
Ne	1	1.92%
Ukupno	**52**	**100.00%**

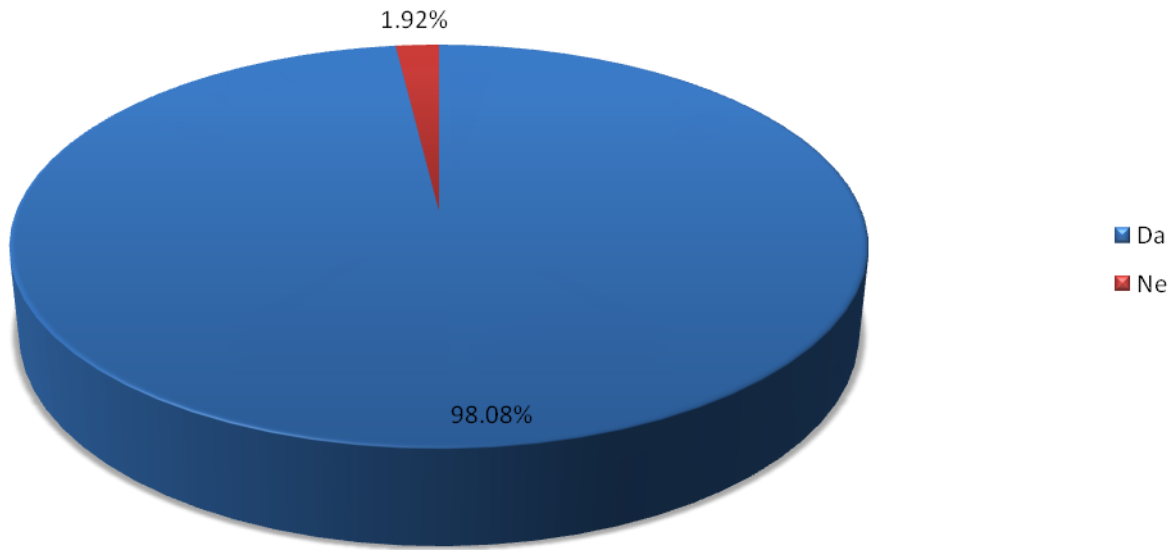

Grafikon broj 3. - Zainteresovanost roditelja za saradnju sa školom

Iz podataka prikazanih u tabeli br. 3 I na grafikonu br. 3 vidimo da je većina roditelja iz ovog istraživanja njih 98.08% ili 51 roditelj zainteresovan, dok njih 1.92% ili 1 roditelj nije zainteresovan za saradnju sa školom. To je ohrabrujući podatak s obzirom na temu..

Tabela broj 4. - Najčešći zastupljen oblik saradnje sa školom

Odgovori roditelja	f	%
Posete domu učenika od strane škole	0	0.00%
Roditeljski sastanci	36	69.23%
Individualni razgovori u školi	15	28.85%
Savetovališta za roditelje	1	1.92%
Ukupno	52	**100.00%**

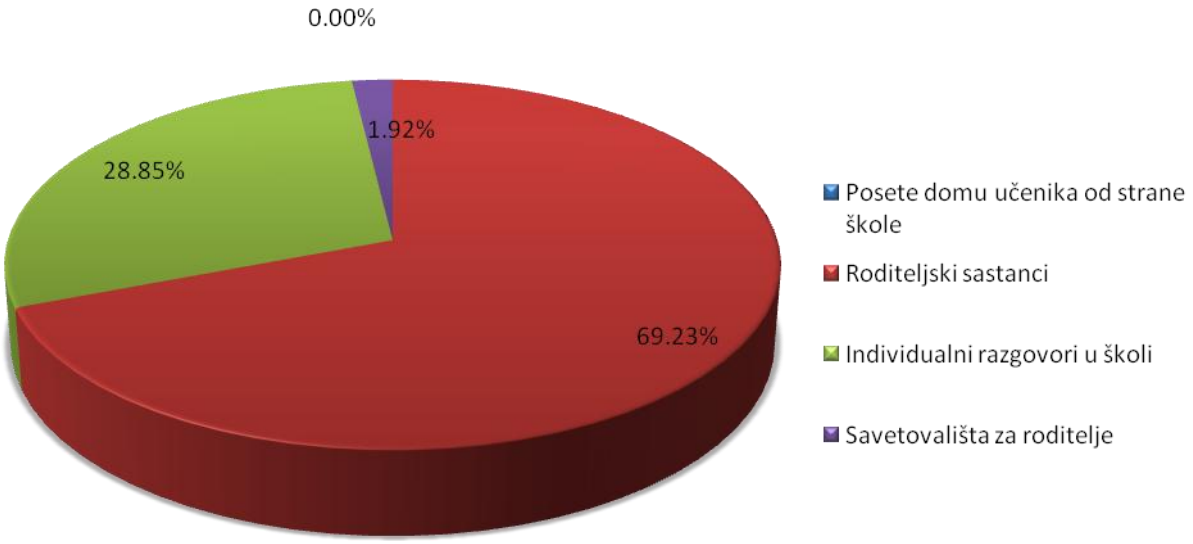

Iz podataka koji su prikazani u tabeli br.4 I na grafikonu br.4 vidimo da od ukupnog broja ispitanih roditelja njih 69.23% ili 36-oro roditelja dolazi na roditeljske sastanke kao najzastupljeniji oblik sradnje sa školom, njih 28.85% ili 15-oro roditelja dolazi na individualne razgovore u školu, dok njih 1.92% ili 1 roditelj posećuje savetovališta za roditelje.

Podaci potvrdjuju hipotezu koja se navodi u većini literature. Odnosi se na oblike saradnje izmedju porodice i skole, pri cemu se akcenat stavlja na roditeljske sastanke koji su i u ovom istraživanju dominantni.Sa nesto manjim procentom (28,85%), ali ne manje bitan oblik sardnje su individualni razgovori u školi. Prilikom individualnih razgovora, roditelji mogu da dobiju informacije na razne teme koje su fokusu njihovog interesovanja.

Slede savetovališta za roditelje za koje se opredelio mali procenat ispitanih roditelja (1.92%), a kao najmanje zastupljen oblik saradnje su posete domu učenika. Još jednom je potvrdjena hipoteza o roditeljskim sastancima kao dominantnom obliku saradnje. i ako je dominantan oblik saradnje roditeljski sastanci ne moraju nositi epitet najdelotvornije saradnje. Kada se to spomene misli se na one roditelje čija deca

pokazuju neuspeh u školi. To mogu biti odgovori roditelja koji se više opredeljuju za individualne razgovore kao oblik saradnje. Roditelji cija deca pokazuju neuspeh u skoli, se u većini slučajeva ne odazovu pozivu od strane škole. Da li žele da izbegnu neprijatnost zbog neuspeha koji njihovo dete pokazuje ili smatraju da bi to bolje rešili prilikom individuale posete školi. Tako će dobiti potpunije informacije o problemu zbog kojeg odlaze na razgovor. Naravno, odeljenski starešina da bi znao koji oblik saradnje je najdelotvorniji, treba da stekne uvid u obrazovni nivo roditelja da bi mogao da odabere adekvatnu temu za razgovor, da zna na koji način da pridje sa problemom i kakve reakcije i komentare da očekuje. Pošto svaki oblik saradnje ima svoju specifičnost i u svakom obliku može da se radi na različite načine sa roditeljima, najpoželjnije je kombinovati ove oblike i tako rešavati sve dileme, sve tematske celine-bilo da one nose pozitivno ili negativno obeležje

Tabela broj 6. – Učestvovanje roditelja u odredjivanju sadržaja roditeljskih sastanaka

Odgovori roditelja	f	%
Da	42	80.77%
Ne	10	19.23%
Ukupno	**52**	**100.00%**

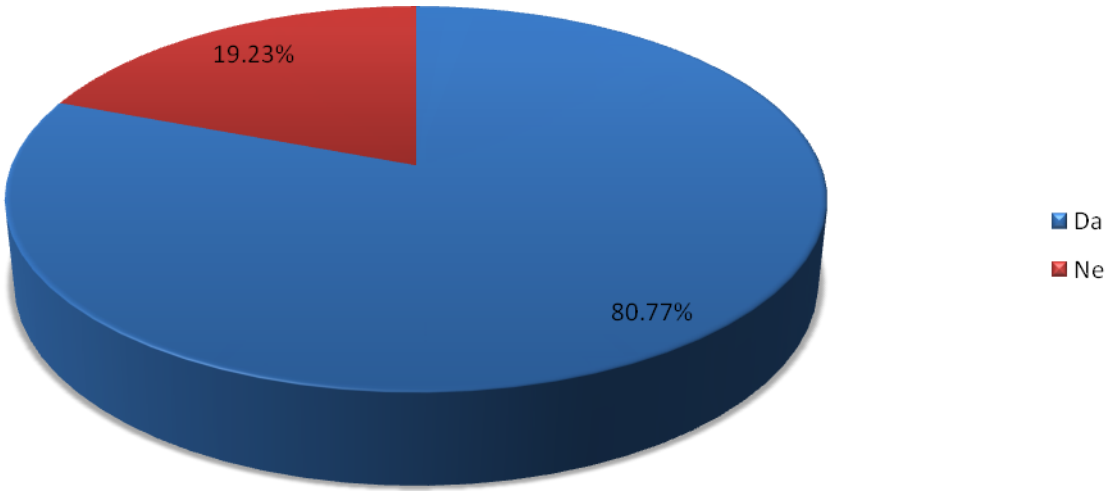

Grafikon broj 6. - Učestvovanje roditelja u odredjivanju sadržaja roditeljskih sastanaka

Na pitanje koje se odnosilo na stav roditelja o potrebi njihovog učešća u odredjivanju sadržaja roditeljskih sastanaka, iz podataka koji su prikazani u tabeli br.6 I na grafikonu br.6, možemo da vidimo da 80.77% ili 42 od ukupnog broja

ispitanih roditelja smatra da roditelji treba da učestvuju u odredjivanju sadržaja za roditeljske sastanke. Roditelji smatraju da postojeće teme na roditeljskim sastancima treba da odredjuju zajedno sa odeljenskom starešinom, tako da svaki roditelj može da učestvuje.S obzirom na činjenicu da sadržaje odredjuje odeljenski starešina, većina od ukupnog broja ispitanih roditelja smatra neophodnim njihovo učesće u odredjivanju sadržaja. Tematika koja je zastupljena treba da se prosiruje a ne samo da ostaje u okvirima skole. Roditelji žele da saznaju vise od onoga što im izlaže odeljenski starešina.

Ne slažu se svi roditelji po ovom pitanju. Njih 19.23% ili 10-oro roditelja smatra da njihovo učešće u odredjivanju sadržaja za roditeljske sastanke nije potrebno. Ovaj procenat ispitanih roditelja je zadovoljan sa temama koje se obradjuju, nije zainteresovan za učešće ili koristi neki drugi oblik saradnje sa školom pa ne posećuje roditeljske sastanke.

Tabela broj 7. - Angažovanost roditelja na roditeljskim sastancima

Odgovori roditelja	f	%
Svi roditelji se uključuju u diskusiju	13	25.00%
Stalno se isti roditelji uključuju u diskusiju	35	67.31%
Roditelji se uopšte ne uključuju u diskusiju, a sastanke vodi odeljenski starešina	4	7.69%
Ukupno	**52**	**100.00%**

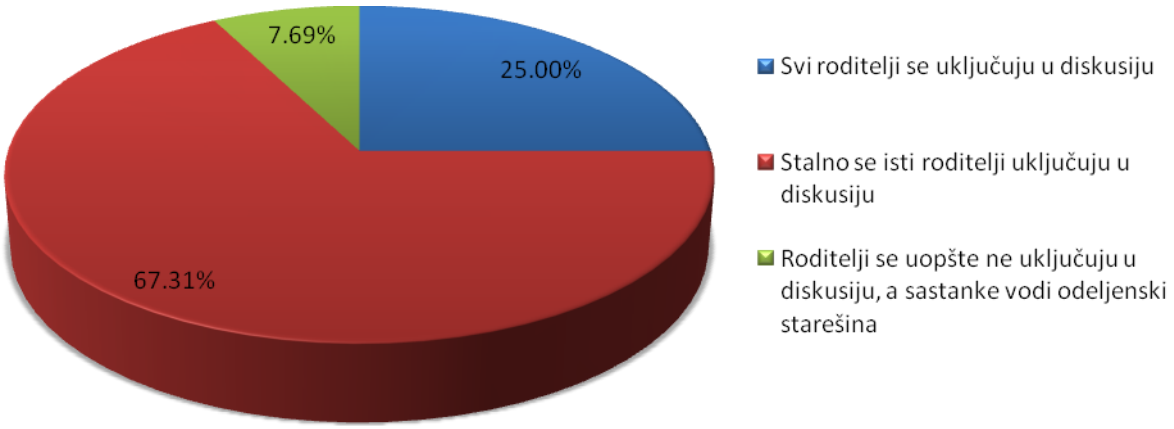

Grafikon broj 7. - Angažovanost roditelja na roditeljskim sastancima

Na pitanje o angažovanosti roditelja na sastancima, iz podataka koji su prikazani u tabeli br.7 i na grafikonu br.7, možemo da vidimo da 67.31% ili 35-oro od ukupnog broja ispitanih roditelja (52), smatra da se stalno isti roditelji uključuju u

diskusiju, njih 25% ili 13-oro roditelja smatra da se svi roditelji uključuju u diskusiju, dok njih 7.69% ili 4 roditelja se uopšte ne uključuje u diskusiju.

Ako se podje od pretpostavke da roditeljske sastanke organizuje i vodi odeljenski starešina, roditelji na iste dolaze nespremni, tj. nisu ni približno upoznati sa sadržajem. Zbog toga se ceo roditeljski sastanak svodi na monolog odeljenskog starešine. Za uspešnu saradnju, neophodno je da odeljenski starešina bude upoznat sa strukturom ličnosti dece a samim tim i njihovih roditelja, da poznaje obrazovnu strukturu roditelja, njihove mogućnosti i postignuća.

Podaci dobijeni ovim istraživanjem,ukazuju na to da se na roditeljskim sastancima u diskusiju na odredjenu temu uključuju najčešće isti roditelji .Postavlja se pitanje zašto stalno isti roditelji? Da li su deca čiji se roditelji najčešće uključuju u diskusiju, najbolji učenici, ili ti roditelji precenjuju svoje mogućnosti. A ko je tako, onda ostali roditelji potcenjuju sebe i svoje mogućnosti. Roditelji koji se ne uključuju u diskusiju na roditeljskim sastancima, su roditelji čija deca ne pokazuju tako dobar uspeh i oni koriste neki drugi oblik saradnje sa školom.Svi roditelji treba podjednako da učestvuju u diskusiji, jer će jedino tako svi oni moći da doprinesu poboljšanju saradnje sa školom. Potvrdjena je hipoteza koja govori o tome da svi roditelji ne učestvuju u razgovorima na odredjenu temu.

Zajedničko planiranje je osnova dobre saradnje, da su svi ravnopravni.Ali u većini slučajeva nije tako. Sastanke planira i rukovodi sa njima odeljenski starešina. On je u nadredjenom položaju, u odnosu na roditelje na sastanku. Roditelji koji se izbore za reč,najčešće se i uključuju u diskusiju ako do nje uopšte i dodje, s obzirom na to da su sastanci uglavnom jednočasovno izlaganje od strane odeljenskog starešine.

Tabela broj 8. – Prisustvo predmetnih nastavnika na roditeljskim sastancima

Odgovori roditelja	f	%
Da, smatram da bi trebali da budu prisutni	26	50.00%
Smatram da bi o tome trebalo da odluči odeljenski starešina	19	36.54%
Ne, smatram da ne bi trebali da budu prisutni	7	13.46%
Ukupno	**52**	**100.00%**

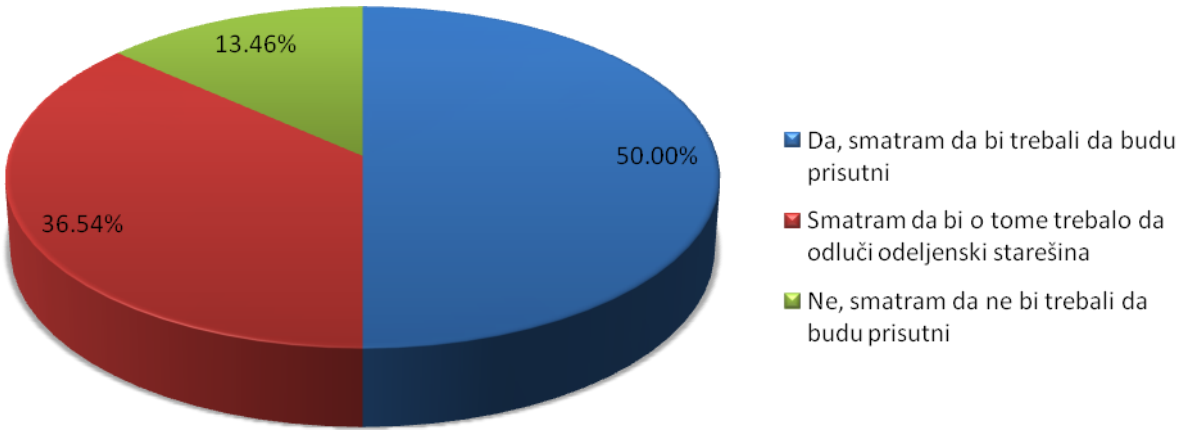

Grafikon broj 8. - Prisustvo predmetnih nastavnika na roditeljskim sastancima

Podaci koji su prikazani u tabeli br.8 i na grafikonu br.8, vidimo da od ukupnog broja ispitanih roditelja, njih 50% ili 26-oro roditelja smatra da na roditeljskim sastancima treba da prisustvuju predmetni nastavnici, njih 36.54% ili19-oro roditelja smatra da bi o tome trebalo da odluci odeljenski starešina, dok njih 13.46% ili 7-oro roditelja smatra da na sastancima ne bi trebalo da prisustvuju predmetni nastavnici. Ovo pitanje je od velikog značaja, s obzirom da se ispituju učenici 5-og razreda. Karakteristično je to da učenici pored odeljenskog starešine dolaze u kontakt i sa drugim nastavnicina, a ne kao što je bio slučaj od prvog do četvrtog razreda kada je sve bilo prepušteno učitelju-ci. S obzirom na cinjenicu da se ucenici sreću sa različitim tipovima nastavnika, od učenika se očekuje da se prilagode različitim zadacima koje nastavnici pred njih stavljaju. Svaki nastavnik očekuje od učenika da se maksimalno posveti njegovom predmetu i da pri tom pokaže uspeh u njegovom savladjivanju. Ali takvi nastavnici ne mogu da upoznaju učenike, pošto se sa njima susreću 1-2 puta nedeljno u zavisnosti od toga koliki je njegov fond časova.

Zato svaki problem vezan za odredjeni predmet zahteva prisustvo predmetnih nastavnika na roditeljskim sastancima. Zajedničkim delovanjem može da se reši problem, neuspeh da se pretvori u uspeh a samim tim i poboljša saradnja. Ako neki

učenik ili više njih iz odredjenog predmeta nema zadovoljavajuću ocenu ili se javi problem neke druge vrste, predmetni nastavnik najbolje može da doprinese u rešavanju i da doprinese poboljšanju. Predmetni nastavnik najbolje zna šta se desava na njegovom času. Ako se javi neuspeh kod većeg broja učenika, na roditeljski sastanak treba pored predmetnih nastavnika pozvati i učenike.....da svako iznese svoje mišljenje i tako svi zajedno da dodju do rešenja.

Tabela broj 9. – Načini informisanja roditelja o pojavi problema u školi

Odgovori roditelja	f	%
Od deteta	49	94.23%
Od odeljenskog starešine	3	5.77%
Od školskog pedagoga/psihologa	0	0.00%
Od nekog drugog	0	0.00%
Ukupno	**52**	**100.00%**

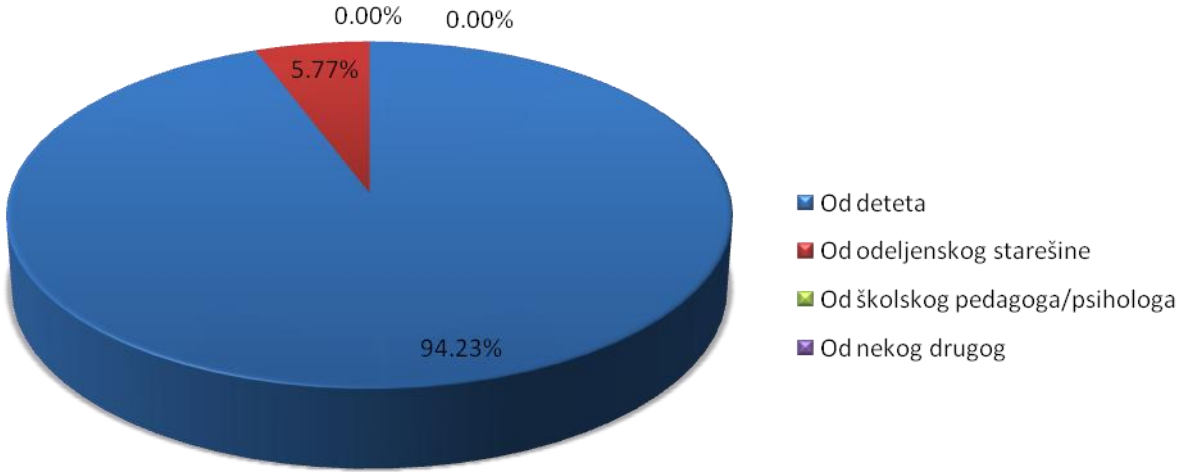

Grafikon broj 9. - Načini informisanja roditelja o pojavi problema u školi

Prema podacima iz tabele br.9, i na grafikonu br.9, možemo da vidimo da kada se javi problem u školi 94% ili 49-oro od ukupnog broja ispitanih roditelja za to saznaju od svog deteta. Roditelji za većinu informacija saznaju od svoje dece. Medju ispitanim roditeljima ima i onih 5.77% ili3 roditelja koji za pojavu problema ili neuspeha saznaju od odeljenskog starešine. Ali to ne znači da ti roditelji nemeju izgradjen pozitivan odnos sa svojim detetom. Ako je u pitanju neuspeh iz više predmeta, to može biti osetljivo i za roditelje i za učenika. Roditelji koji su prilikom

ispitivanja naveli da o pojavi problema u školi saznaju od odeljenskog starešine, verovatno nastoje da sa njim i reše problem.

Tabela broj 10. – Metode rešavanja problema između roditelja i učenika

Odgovori roditelja	f	%
Uvek razgovaramo	50	96.15%
Ponekad razgovaramo	2	3.85%
Nikada ne razgovaramo	0	0.00%
Ukupno	**52**	**100.00%**

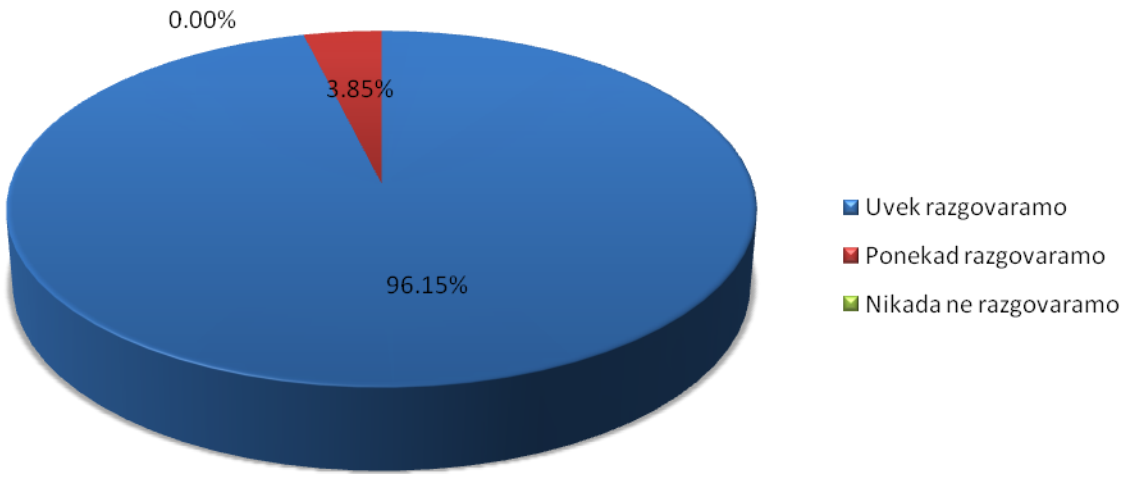

Grafikon broj 10. - Metode rešavanja problema između roditelja i učenika

Iz podataka koji su prikazani u tabeli br.10 i na grafikonu br.10, vidimo da od ukupnog broja ispitanih roditelja njih 96.15% ili 50-oro roditelja razgovara sa svojim detetom kada se u školi javi problem, dok njih 3.85% ili 2 roditelja ne razgovara sa svojom decom kada se u školi javi problem. Roditelji koji razgovaraju sa svojom decom kada se u školi javi problem, nastojaće da zajedno otkriju uzrok problema-koji je i doveo do neuspeha u školi. Pošto roditelji najbolje poznaju svoje dete, prvo će sa njim da pokušaju da razreše situaciju. Ako to ne uspe, obratiće se najčešće odeljenskom starešini ili nekom drugom stručnom organu škole i zatražiti pomoć.

Roditelji koji ne razgovaraju sa svojom decom kada se u školi javi problem, verovatno o tome saznaju od odeljenskog starešine. Odeljenski starešina će ih pozvati u školu da zajedno reše postojeći problem a od roditelja se očekuje da se odazovu pozivu od strane odeljenskog starešine i da posete školu. Sve ovo se odnosi na činjenicu "ako se javi problem", čime se misli da učenici pokazuju zadovoljavajući

uspeh u školi. Iz toga proističe činjenica da saradnja porodice i škole treba da se poboljša i da od toga postane obostrana korist.

Pitanje br.11 koje se odnosilo na pojavu problema u domenu obrazovnog postignuća učenika kao i problema vezanih za školu i obuhvatalo saradnju sa odeljenskim/om starešinom ili predmetnim profesorom/icom bilo je otvorenog tipa. Roditelji su naveli da ako se pojavi problem saradnja se odvija po principu njihovog obaveznog odlaska u školu gde zajedno sa odeljenskim/om starešinom ili predmetnim profesorom/icom pokušavaju da otkriju uzrok i reše problem i pokušaju da spreče pojavu novog neuspeha. Možemo da vidimo da je potvrdjena hipoteza koja govori o pretpostavci najintenzivnije saradnje izmedju porodice i škole onda kada se javi problem vezan za obrazovno postignuće učenika.

Tabela broj 12. – Vrste prevencije pojave neuspeha učenika

Odgovori roditelja	f	%
Stalna saradnja porodice i škole (da se u saradnju uključe svi roditelji, svi nastavnici i ostali stručni saradnici)	34	65.38%
Da svi roditelji prisustvuju roditeljskim sastancima i da su aktivni na njima	6	11.54%
Da roditelji ozbiljno shvate poziv u školu (od strane starešine, direktora i ostalih stručnih saradnika) i da se odazovu istom	12	23.08%
Ukupno	**52**	**100.00%**

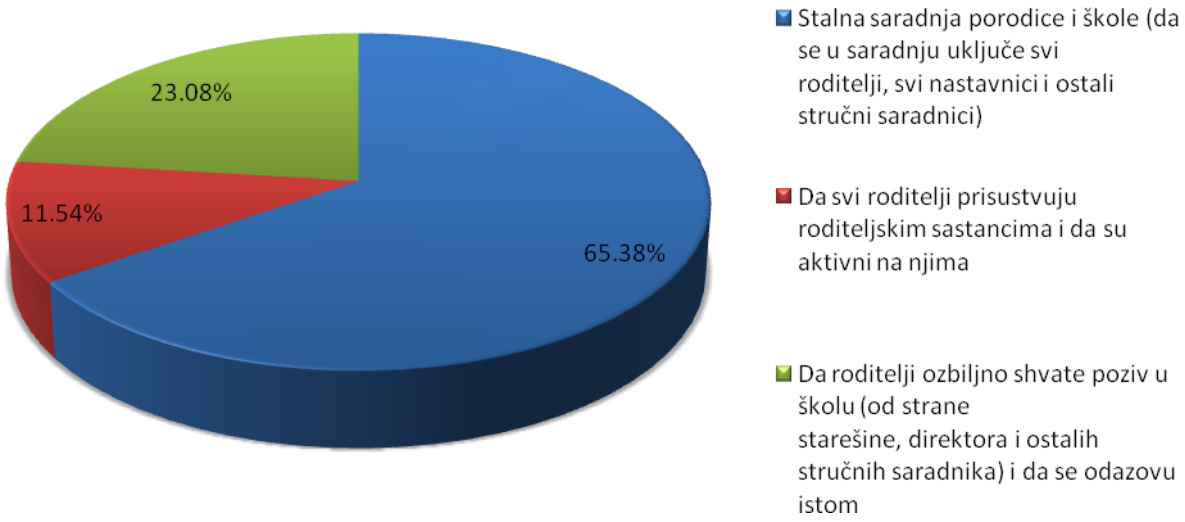

Grafikon broj 12. - Vrste prevencije pojave neuspeha učenika

Podaci koji su prikazani u tabeli br.12 i na grafikonu br.12 prikazuju da 65% ili 34-oro od ukupnog broja ispitanih roditelja smatra da je neophodna stalna saradnja porodice i škole, njih 11.54% ili 6-oro roditelja smatra da svi roditelji treba da prisustvuju sastancima i da su aktivni na njima, dok njih 23.08% ili 12-oro roditelja smatraju da poziv u školu treba ozbiljno da se shvati.Roditelji su zainteresovani za saradnju koja ih sve uključuje u aktivnost, uključuje sve nastavnike i ostale stručne saradnike.Pored toga neophodno za saradnju je i odaziv roditelja pozivu u školu od strane odeljenskog starešine, direktora i ostalih stručnih saradnika. Roditelji treba da se intenzivno raspituju o rezultatima koje postiže njihovo dete u školi, kao i o uzrocima pojave neuspeha (ako do toga dodje).

Tabela broj 13. – Odnos saradnje između učitelja/ice, tj. odeljenskog/ke starešine i roditelja

Odgovori roditelja	f	%
Smatram uspešnijom saradnju koju sam imao/la sa učiteljem/icom svog deteta	17	32.69%
Smatram uspešnijom trenutnu saradnju koju ostvarujem sa odeljenskim/om starešinom svog deteta	35	67.31%
Ukupno	**52**	**100.00%**

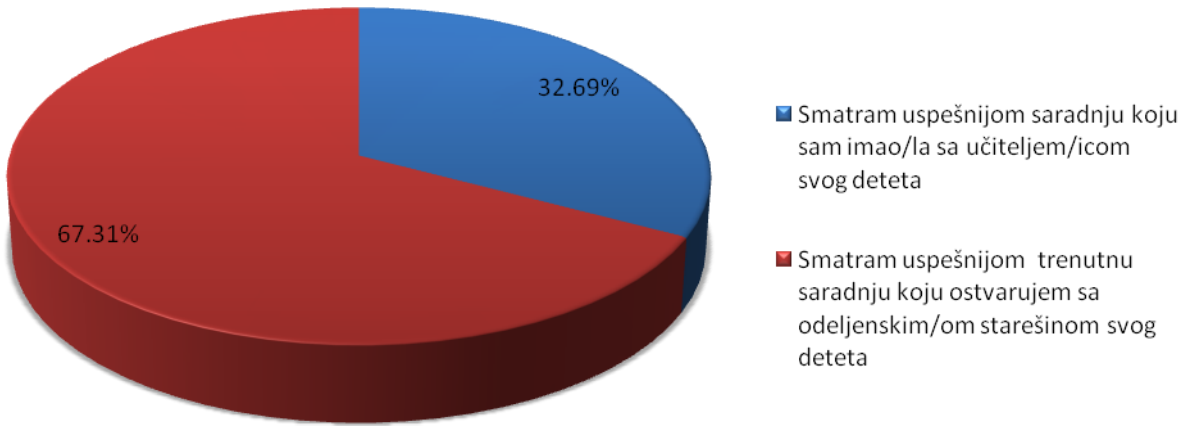

Grafikon broj 13. - Odnos saradnje između učitelja/ice, tj. odeljenskog/ke starešine i roditelja

Iz podataka koji su prikazani u tabeli br.13 I na grafikonu br.13, vidimo da od ukupnog broja ispitanih roditelja njih 67.31% ili 35-oro roditelja, smatra uspešnijom saradnju koju ostvaruje sa odeljenskim/om starešinom. S druge strane, 32.69% ili 17-

oro od ukupnog broja ispitanih roditelja,za uspešnijom smatra saradnju koju su ostvarivali sa učiteljem/icom svoga deteta.

Uzimajući u obzir činjenicu da su ispitivani roditelji učenika petog razreda, perioda za koji se vezuju brojna dešavanja koja utiču na postizanje uspeha ili neuspeha učenika. Zbog toga je neophodna stalna saradnja koja se ostvaruje izmedju porodice i škole. Od prvog do četvrtog razreda, učitelj/ica je bio/la glavni posrednik u saradnji sa roditeljima. A sa prelaskom iz razredne na predmetnu nastavu tu ulogu preuzima odeljenski starešina.Pored njega u saradnju treba da se uključe i ostali predmetni nastavnici, školski psiholog i pedagog. Efikasna saradnja je moguća u uzajamnom odnosu izmedju roditelja i :

* Odeljenskog starešine

* Školskog psihologa

* Školskog pedagoga

* Medjusobna saradnja izmedju roditelja.

Na poslednje pitanje u upitniku koje se odnosilo na predloge roditelja o boljoj saradnji sa školom, bilo je otvorenog tipa i roditelji su uglavnom odgovorili na to pitanje. Njihovi predlozi za bolju saradnju kretali su se od intenzivnije i česte saradnje, preko roditeljskih sastanaka na kojima su prisutni i predmetni nastavnici pa sve do izmene plana rada tokom školske godine.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA:

U životu deteta na prvom mestu su roditelji kao primarni učitelji. Uz pomoć njih deca stiču razna znanja i sposobnosti potrebne za aktivan pristup u društvenu sredinu.

Medju osnovne sposobnosti spadaju - sposobnost hranjenja, oblačenja, komunikacije čije korene dete nosi iz porodice. Sposobnost komunikacije dete dalje razvija i produbljuje u nekim drugim institucijama, a jedna od njih je i škola koja zajedno sa porodicom čini stub razvoja ličnosti.

Sklad u saradnji ove dve institucije doprinosi da dete prihvati školski rad kao oblast u kojoj može da razvija i širi svoje obrazovne potencijale i vidike, a da pri tom školu ne doživi kao obavezu. Da je zainteresovano za nastavni rad i aktivno se uključuje u njega ...

Uzajamnom saradnjom porodice i škole može se konstantno pratiti rad i postignuća učenika. Pri tom i jedna i druga ustanova imaju jasan pregled o napredovanju učenika.

Saradnjom se doprinosi otklanjanju uzroka koji su doveli do neuspeha, učenicima se pruža neophodna pomoć u radu, ukazuje im se na eventualne greške i propuste u radu.

Značaj saradnje utoliko je veći kada je u pitanju prelazak iz razredne na predmetnu nastavu. Kroz promene koje se javljaju u nastavnom radu (usložnjava se nastavni rad), od učenika se očekuje više truda i zalaganja u radu, kao i u različitim tipovima nastavnika koji se pojavljuju i očekuju od učenika da postignu uspeh iz njihovog predmeta.

Da bi se sve odvijalo bez većih teškoća i problema, da bi se predupredio neuspeh učenika, pojava nedisciplinovanog ponašanja a u najtežem slučaju pojava delikventnog ponašanja, saradnja porodice sa školom treba da je u uzajamnom odnosu!

Posrednik u toj saradnji je svakako dete. i porodica i škola treba da poštuju ličnost deteta, takodje i uzajamno poštovanje roditelja i odeljenskog starešine je put koji vodi do uspešne saradnje.

Svi su zainteresovani za saradnju onda kada je tematika vezana za uspeh učenika. Ali kada se javi neuspeh ..... Otkloniti uzroke i sprečiti ponovni nastanak i pojavu neuspeha nije tematika kojoj svi rado pristupaju.

Bez obzira šta je uzrok pojave neuspeha, jako je važno kakav stav će po tom pitanju imati roditelji, odeljenski starešina, ostali stručni organi škole, kao i sami učenici.

Dobijeni podaci u ovom istraživanju ukazuju na to da roditelji kao najčešći oblik saradnje primenjuju roditeljske sastanke, 69,23% od ukupnog broja ispitanih roditelja, čime je potvrdjena hipoteza br.2. Individualni kontakt je zastupljen u 28,85% od ukupnog broja ispitanih roditelja. Oni ovakav oblik saradnje primenjuju kada žele da se informišu o uspehu svoje dece, kao i kada se javi neuspeh o kojem žele samo sa odeljenskim starešinom da razreše.

U obavljenom istraživanju 98,08% od ukupnog broja ispitanih roditelja je zainteresovano za saradnju sa školom , čime je potvrdjena hipoteza br.1 Oni shvataju značaj saradnje kao i njen pozitivan uticaj na uspeh učenika.
U uslove dobre saradnje spadaju:

* ostvarivanje ciljeva

* poštovanje i uvažavanje

* iskrena i jasna komunikacija

* razumevanje

* usaglašavanje

* zajedničko planiranje i odlučivanje

Humanistička pedagogija koja je poslužila kao osnova za ovaj rad naglašava jedinstvenu, celovitu i kreativnu ličnost. Uvažavati ličnost deteta, poštovati njegovu prirodu, mogućnosti i interesovanja i omogućiti mu nesmetan razvoj u osnovi su humanističke pedagogije.
Škola kao ustanova i nastava svojim sadržajima treba da privuče i podstakne dete na aktivnost u učenju, a porodica i škola treba da brinu o njegovim mogućnostima i interesovanjima.

Veza između humanističke pedagogije i teme ovog rada zasniva se na tome da humanistička pedagogija ističe poštovanje svake osobe kao celovite i slobodne ličnosti, a sa druge strane uspeh svake saradnje između porodice i škole zavisi upravo od takvog poštovanja. U centru saradnje je dete, koje da bi razvilo svoje unutrašnje potencijale teži kvalitetnijoj i efikasnijoj saradnji porodice i škole. Rezultati obavljenog istraživanja nisu u potpunosti zadovoljili kriterijume humanističke pedagogije koja akcenat stavlja na jedinstvenost svake ličnosti gde se u prvi plan stavlja razvoj unutrašnjih snaga deteta a sve to zavisi od veće angažovanosti roditelja prilikom saradnje sa školom.

Roditelji iako su zainteresovani za saradnju sa školom (potvrdjene su hipoteze) u cilju prevencije neuspeha učenika, ta saradnja nija dovoljna i ne ostvaruje se u potpunosti. Roditelji često nalaze razne vrste opravdanja za smanjen obim sarasdnje sa školom. Obično se radi o prezauzetosti usled lošeg ekonomskog položaja, prevelikog ali neopravdanog poverenja u svoju decu kao i prevelikih očekivanja od škole, smatraju da polaskom u školu njihova briga prestaje. Zainteresovanosti roditelja za saradnju sa školom je ipak najintenzivnija onda kada se javi problem, i tada se svi trude da ga otklone. Ali nije dovoljno samo da se reši trenutna situacija jer saradnju treba nastaviti i kada su učenici uspešni i postižu dobre rezultate.

Kada se saradnja obavlja po principu roditeljskih sastanaka- glavnu reč vodi odeljenski starešina. Kada on pruži mogućnost da roditelji iznesu svoje mišljenje, za

reč se javljaju po rezultatima istraživanja stalno isti roditelji. To neće doprineti poboljšanju saradnje. Svi roditelji treba da učestvuju podjednako i da daju svoj lični doprinos poboljšanju i napredovanju u saradnji.

Isto tako kada se odredjuju sadržaji saradnje taj zadatak je prepušten odeljenskom starešini koji će napraviti svoj godišnji plan rada u koji uključuje i saradnju sa roditeljima. Mnoge od tema koje je on sastavio roditelji smatraju za manje bitne kada su u pitanju njihova deca i uspeh u školi. Roditelji smatraju da treba zajednički da planiraju rad sa odeljenskim starešinom, pri tom iznoseći svoje mišljenje i predlažući teme koje bi zainteresovale i ostale roditelje i aktivni ih uključile u saradnju. Kada odeljenski starešina saradnju započinje i završava istim i monotonim izlaganjem, pasiviziraće roditelje a saradnju učiniti neuspešnom. On treba da kombinuje razne oblike saradnje, pri tom on može da koristi raspoloživa sredstva za rad, a ako je potrebno u saradnji sa roditeljim da organizuje nabavku sredstava koji će poboljšati saradnju i učiniti je interesantnijom.

Bez dobro organizovane saradnje nema uspeha, a to je sa stanovišta humanističke pedagogije razvoj slobodne ličnosti deteta. A sve to zahteva savetovanje, podršku, pomoć i podsticaj od strane odraslih.

Roditelji školu ne treba da doživljavaju kao mesto od kojeg treba da strepe, gde odlaze sa osećajem odgovornosti ili samo formalno da bi videli ocene.

Iz rezultata dobijenih u ovom istraživanju možemo zaključiti da saradnja porodice i škole moze biti faktor prevencije neuspeha učenika. Ona treba da je planski organizovana, na adekvatan način sprovedena i isto tako vrednovana sa stanovišta i porodice i škole kao institucija koje su učestvovale u saradnji i zajedničkim delovanjem predupredile neuspeh, a postojeće uzroke neuspeha na adekvatan način otklonile.

LITERATURA:

- Bandjur, V. i Potkonjak, N. (1999): *Metodologija pedagogije*. Beograd: Savez pedagoških društava Jugoslavije.

- Bilić, V.(2001): *Uzroci, posljedice i prevladavanje školskog neuspjeha*. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor.

- Branković, D. (1999): *Pedagoške teorije*. Banja Luka: Naučne osnove i razvojni tokovi.

- Bratanić, M. (1990): *Mikropedagogija*. Zagreb: Školska knjiga.

- Grandić, R. (2004): *Prilozi porodičnoj pedagogiji*. Novi Sad: Izdanje autora.

- Grandić, R. (2001): *Teorije intelektualnog vaspitanja*. Novi Sad: Savez pedagoških društava Vojvodine.

- Djurić, Dj. i Krkljuš, S. (1989): *Sposobnosti, osobine ličnosti i uspeh učenika.* Novi Sad: Zavod za izdavanje udžbenika.

- Djordjević, Z. (1985): *Savremena porodica i njena vaspitna uloga*. Beograd: Prosveta.

- Knežević-Florić, O. (2005): *Pedagogija razvoja*. Novi Sad: Filozofski fakultet.

- Knežević-Florić, O. (2007): *Osnove socijalne pedagogije*. Novi Sad: Filozofski fakultet.
-
- Krneta, Lj.(2000): *Faktori školskog uspjeha*. Banja Luka: Grafid

- Laketa, S. (2009): *Porodica i uspeh učenika*. Vlasenica: Opštinski odbor Srpskog prosvjetnog i kulturnog društva.

- Maksimović,J. (2009): *Različiti metodološki pristupi u istraživanju školskog neuspeha*. Niš: Filozofski fakultet u Nišu.

- Malinić,D. (2007): *Kako pomoći neuspešnom učeniku*. Zbornik 1 Instituta za pedagoška istraživanja, Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.

- Mandić, P. (1980): *Saradnja porodice i škole*. Sarajevo: Svjetlost.

- Milošević, N. (2004): *Vera u sopstvene sposobnosti i školski uspeh*. Novi Sad: Savez pedagoških društava Vojvodine.

- Orlović-Potkonjak, M. (1973): *Opšta pedagogija I deo.* Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Srbije.

- *Pedagoška enciklopedija I i II* (1979): Beograd. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, u redakciji Potkonjak, N., Šimleša,P.

- *Pedagoški rečnik I i II* (1967): Beograd. Zavod za izdavanje udžbenika.

- Potkonjak, N. (1972): *Razvitak, konstruisanje i savremeni pravci u pedagogiji*. Beograd: Jugoslovenski zavod za proučavanje školskih i prosvetnih pitanja.

- Potkonjak, N. (2003): " *XX vek, ni vek deteta ni vek pedagogije- ima nade .....XXI vek"*. Novi Sad: Savez pedagoških društava Vojvodine.

- Prodanović, Lj. (1966): *Racionalizacija kontakta izmedju porodice i škole u rešavanju nastavnih problema*. Novi Sad: Pedagogija.

- Prodanović, Lj. (1997): *Individualna saradnja sa roditeljima*. Beograd: Savez učitelja Republike Srbije.

- Prodanović, Lj. (2000): *Roditelji i dete u osnovnoj školi*. Beograd: Lj. Prodanović.

- Prodanović, Lj. (1976): *Proverite kako vaspitavate*. Beogradski izdavačko-grafički zavod, (saveti za roditelje dece u osnovnoj školi).

- Rapaj, Z. (1998): *Kako razumeti svoje roditelje*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

- Savić, M. (1990): *Kako da vam dete postane uspešan djak.* Dečje novine, Beograd: Narodna biblioteka Srbije.

- Stanojlović, B. (1996): *Porodica i vaspitanje dece*. Beograd: Naučna knjiga.

- Šaranović- Božanović, N. (1980): *Mogućnost uticanja na kognitivni razvoj učenika koji pokazuju neuspeh*. Beograd: Prosveta.

- Šaranović-Božanović, N.(1984): *Uzroci i modeli prevencije školskog neuspeha*. Beograd: Prosveta.

- Šaranović- Božanović, N. (1978): *U zborniku instituta za pedagoška istraživanja*. Beograd: Prosveta.

- Trifunović, V. (2006): *Porodica i škola*. Jagodina: Učiteljski fakultet.

- Trebješanin, Ž. (2000): *Rečnik psihologije*. Beograd: Stubovi kulture.

- Vrcelj, S. (1996): *Kontinuitet u vrednovanju učenikova uspeha.* Rijeka:Pedagoški fakultet Sveučilišta u Rijeci..

- Zloković, J.(1998): *Školski neuspjeh- problem učenika, roditelja i učitelja.* Rijeka: Filozofski fakultet, Odsek za pedagogiju.

Gotovi seminarski, maturski, maturalni i diplomski radovi iz raznih oblasti, lektire , puškice, tutorijali, referati - specijalizovan tim za usluge visokokvalitetnog pisanja, istraživanja i obradu teksta za kompletan region Balkana.

Posetite nas na sajtovima ispod:

WWW.MATURSKIRADOVI.NET

WWW.SEMINARSKIRAD.ORG

WWW.MATURSKI.NET

WWW.MATURSKI.ORG

WWW.SEMINARSKIRAD.INFO

Dostupni smo Vam 24h 365 dana u godini.

Za gotove verzije rada obratiti se na mail:

maturskiradovi.net@gmail.com

061/ 11-00-105